

Montse Roldán Esparrach

L'EDUCACIÓ EMOCIONAL A L'EDUCACIÓ INFANTIL DES DE LA PERSPECTIVA DELS I LES MESTRES

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit per la Dra. Gisela Cebrián

Grau d'Educació Infantil

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Seu Baix Penedès – Tarragona

2021

“De que sirve que un niño sepa colocar Neptuno en el Universo si no sabe dónde poner su tristeza o su rabia” (Toro, 2015)

Nota:

Per tal de fer més còmode la lectura del present treball, es fa un ús de la llengua el qual intenta ser neutral per referir-se a les persones. Tot i això, no es pretén en cap moment l'ús sexista de la llengua.

Resum

Després de la situació sanitària viscuda en els darrers mesos, s'ha vist encara més la necessitat d'implementar l'educació emocional dins les aules. Amb la part pràctica duta a terme, s'han vist els beneficis que aporta aquesta al desenvolupament dels infants. És per aquest motiu, que esdevé necessari poder treballar i formar als infants en aquest àmbit igual que a les persones docents. Aquest present Treball de Final de Grau (TFG), constitueix una iniciació a la investigació educativa en el camp de l'educació emocional.

Pel que fa a l'objectiu principal i general del present treball, és el següent:

- Conèixer com es treballa l'educació emocional dins les aules d'educació infantil des de la perspectiva dels professionals.

Per altra banda, els objectius específics que es plantegen, són els següents:

- Conèixer com entenen l'educació emocional els docents d'educació infantil.
- Conèixer com s'introdueix l'educació emocional dins del currículum d'Educació Infantil.
- Identificar pràctiques educatives així com recursos per treballar l'educació emocional des de la perspectiva dels mestres d'Educació Infantil.

Pel que fa a la metodologia emparada en el treball, es basa en un paradigma interpretatiu, ja que per poder donar resposta als objectius marcats, es realitzaran entrevistes semiestructurades. El mostratge de les persones participants, ha estat per conveniència, ja que s'ha entrevistat aquella persona amb més formació sobre el tema d'educació infantil. Han estat 7 persones entrevistades de diferents escoles cada una i amb una realitat tant socioeconòmica com de context molt diferent entre elles.

Els resultats obtinguts, entre altres coses, afirmen les millores que han tingut els infants tant individuals com col·lectives a l'hora de treballar l'educació emocional dins l'aula.

Pel que fa a les mancances, s'ha trobat que avui en dia el personal està poc format en aquest àmbit i no tenen eines suficients per poder dur a terme dinàmiques ni recursos amb els infants. S'ha destacat també la necessitat d'implementar aquesta estona com a quelcom obligatori dins la jornada escolar per tal de poder atendre a les necessitats emocionals de tots els infants així com la seva expressió.

Finalment, s'ha plantejat una futura línia d'actuació i de recerca: per poder aplicar noves dinàmiques i recursos dins les aules de primer cicle i segon cicle d'Educació Infantil.

Paraules Claus: Educació emocional, Educació Infantil, intel·ligència emocional, emocions, competències emocionals.

Resumen

Después de la situación sanitaria vivida en los últimos meses, se ha visto aún más la necesidad de implementar la educación emocional en las aulas. Con la parte práctica llevada a cabo, se han visto los beneficios que aporta esta al desarrollo de los niños y niñas. Es por este motivo, que se hace necesario trabajar y formar a los niños y niñas en este ámbito al igual que a las personas docentes. Este presente Trabajo de Final de Grado (TFG) constituye una iniciación en la investigación educativa en el campo de la educación emocional.

Por lo que hace el objetivo principal y general, del presente trabajo, es el siguiente:

- Conocer cómo se trabaja la educación emocional dentro de las clases de educación infantil desde la perspectiva de los profesionales.

Por otro lado, los objetivos específicos que se plantean son los siguientes:

- Conocer como atienden la educación emocional los docentes de educación infantil
- Conocer como se introduce la educación emocional dentro del curriculum de Educación Infantil.
- Identificar las prácticas educativas así como recursos para trabajar la educación emocional desde la perspectiva de los maestros de Educación Infantil.

Por lo que hace la metodología amparada en el trabajo, se basa en un paradigma interpretativo, ya que para poder dar respuesta a los objetivos marcados, se realizan entrevistas semi-estructuradas. El muestreo de las personas participantes, ha estado por conveniencia, ya que se ha entrevistado a esas personas con más formación sobre el tema educación infantil. Han estado 7 personas entrevistadas de diferentes centros educativos cada una de ellas con una realidad socioeconómica y de contexto muy diferente.

Los resultados obtenidos, entre otras cosas, afirman las mejoras que han tenido los niños y las niñas tanto individuales como colectivas a la vez de trabajar la educación emocional en las aulas.

Por lo que hace a las debilidades, se ha encontrado con que a día de hoy el personal está poco formado en este ámbito y no tienen herramientas suficientes para poder llevar a cabo dinámicas ni recursos con los niños y las niñas. Se ha destacado también la necesidad de implementar este rato como algo obligatorio dentro de la jornada escolar para poder atender a las necesidades emocionales de todos los niños y las niñas así como también su expresión.

Finalmente, se ha planteado una futura línea de actuación y de búsqueda: para poder aplicar nuevas dinámicas y recursos dentro de las aulas de primer y segundo ciclo de Educación Infantil.

Palabras clave: Educación emocional, Educación Infantil, inteligencia emocional, emociones y competencias emocionales.

Abstract

Following the health situation experienced in recent months, there has been an even greater need to implement emotional education in the classroom. With the practical part carried out, we have seen the benefits that this brings to the development of children. It is for this reason that it becomes necessary to be able to work and train children in this field as well as teachers. This Final Degree Project (TFG) is an introduction to educational research in the field of emotional education.

So what makes the main and general objective of this work is the following:

- Know how emotional education works in early childhood education classrooms from the perspective of professionals.

On the other hand, the specific objectives that are set are the following:

- Understand how early childhood teachers understand emotional education.
- Understand how emotional education is introduced into the Early Childhood Education curriculum.
- Identify educational practices as well as resources for working on emotional education from the perspective of Early Childhood Education teachers.

As for the methodology covered in the work, it is based on an interpretive paradigm, since in order to respond to the objectives set, semi-structured interviews will be conducted. The sampling of the participants was for convenience, as the person with the most training on the subject of early childhood education was interviewed. There were 7 people interviewed from different schools each and with a reality as socio-economic as a very different context between them.

The results obtained, among other things, affirm the improvements that both individual and collective children have had while working on emotional education in the classroom.

As for the shortcomings, it has been found that today the staff is poorly trained in this area and do not have enough tools to be able to carry out dynamics or resources with children. The need to implement this time as something compulsory during the school day in order to be able to attend to the emotional needs of all children as well as their expression was also emphasized.

Finally, a future line of action and research has been proposed: to be able to apply new dynamics and resources in the classrooms of the first cycle and second cycle of Early Childhood Education.

Keywords: Emotional Education, Early Childhood Education, Emotional Intelligence, Emotions, Emotional Skills.

Índex

1.Introducció i justificació	1
2. Objectius	3
3. Marc teòric.....	3
3.1 Definició d'emocions	3
3.1.1 Teoria de les emocions	5
3.1.2 Funcions de les emocions.....	7
3.1.3 Components de les emocions	8
3.1.4 Classificació de les emocions	9
3.2 Educació Emocional	10
3.2.1 Competències emocionals	12
3.3 Fisiologia de les emocions	15
3.4 Educació emocional al Currículum.....	16
3.4.1 Educació Emocional a Infantil.....	16
3.5 Psicologia dels colors	17
4. Metodologia	18
4.1 Paradigma d'investigació.....	18
5. Disseny d'investigació	18
5.2 Mostreig	19
5.3 Instrument de recollida de dades	21
5.3 Validació del instrument.....	23
5.4 Recollides i anàlisis de dades	23
6. Resultats.....	26
6.1 Dificultats per treballar l'educació emocional	27
6.2. Inclusió de l'educació emocional en el currículum.....	29
6.3 Visió emocional dels mestres	31
6.4 Millores en els infants després de treballar l'educació emocional	32
7. Discussió.....	33
8. Conclusions	35
8.1 Limitacions i propostes de millora	37
8.2 Futures línies d'investigació	38
9. Bibliografia	39
10. Annexos.....	43
Annex 1. Model de l'entrevista	43

Índex de taules i figures

Taula 1 Les emocions.....	9
Taula 2 Emocions ambigües.	9
Taula 3 Emocions	10
Taula 5 Competències emocionals Salovey i Sluyter.	13
Taula 6 Competències emocionals Goleman.....	13
Taula 7 Competències emocionals Saarni.	14
Taula 8 Competències emocionals Goleman, Boyatzis i Mckee.	14
Figura 1: Anatomia del cervell.....	15
Taula 9 Percepció emocional dels colors	17
Taula 10 Perfil de les participants	20
Taula 11 Preguntes de l'entrevista	22
Figura 2: Exemplificació del procés de codificació a Atlas.ti Cloud. Font: Elaboració pròpia	24
Taula 12 Exemplificació procés de codificació i categorització.....	25
Figura 3: Categorització. Font: Elaboració pròpia	26
Figura 4: Classificació de temes i categories. Font: Elaboració pròpia	27
Figura 5: Tema: Dificultats. Font: elaboració pròpia	27
Figura 6: Tema: Inclusió en el currículum. Font: Elaboració pròpia	29
Figura 7: Tema: Visió emocional de les mestres. Font: elaboració pròpia	31
Figura 8: Tema: Millores en els infants. Font: Elaboració pròpia	32

1.Introducció i justificació

“De que sirve que un niño sepa colocar Neptuno en el Universo, si no sabe dónde su tristeza o su rabia” (Toro, 2015).

Aquest present Treball de Final de Grau, pretén justificar la necessitat d'educar les emocions dins l'aula per obtenir un benefici social i individual de cada infant. La idea d'aquest tema, sorgeix a causa de la crisi sanitària viscuda on s'ha vist que junt amb l'esport, l'educació emocional són fonamentals en el nostre dia a dia. Fent referència a Lupresti, Caritat i Montané (2021) a l'informe de Gener, expliquen que la fatiga pandèmica és un augment constant de la desmotivació per seguir les normes imposades així com les mesures de protecció que afecten les emocions, les experiències i percepcions.

Fredy Kofman (s.d) afirma que les emocions “són una sensació interna la qual s'expressa de manera corporal mitjançant gestos no verbals com són: la mirada, el to de veu, el to muscular...”

Tal com explica Salmurri (2004) l'evolució de les noves tecnologies cada cop és més ràpida i els canvis es produeixen cada vegada més ràpid aquests canvis, provoquen que els humans tinguem la sensació que no estiguem preparades psicològicament per adaptar i assumir aquests canvis.

Fent referència a la cita de Salmurri, amb aquest present treball, es troba la necessitat de saber com els centres escolars gestionen l'educació emocional sobretot arran de la pandèmia i quina importància li donen aquestes després del confinament domiciliari.

Les emocions són primordials durant tota la nostra vida, ja que juguen un paper clau en la presa de decisions, ens ajuden a poder autoregular el nostre comportament i conducta en relació amb els altres. Per altra banda, el reconeixement i la identificació de les nostres pròpies emocions, per tant, d'una educació emocional és fonamental pel procés educatiu.

Fa uns anys, l'educació emocional, estava completament oblidada i mancada d'importància dins del sistema educatiu, però amb el pas dels anys la societat reclama aquesta educació.

Les persones, necessitem reconèixer i expressar les nostres emocions i sentiments per així poder-les verbalitzar i sentir-nos bé amb nosaltres mateixes. Les emocions ens permeten saber identificar com ens trobem, perquè ens torbem així, quina és la solució o com podem prevenir aquesta sensació.

És per aquest motiu que neix aquest present treball, el qual pretén investigar sobre el concepte Intel·ligència Emocional per tal de poder donar eines als docents, concretament als d'Educació Infantil. Com deia Salmurri l'any 2015, l'educació emocional s'hauria de

treballar “l’etapa d’educació infantil, a primària, a secundària, a la universitat, [...] als cursos de capacitat, a l’empresa i durant tota la vida” (p.46).

La finalitat de l’educació a Espanya, és proporcionar als infants una formació plena dirigida al seu desenvolupament integral, donant-li així autonomia i responsabilitat.

A Catalunya, el sistema educatiu es regeix per currículums. Dins l’etapa d’educació infantil, trobem el currículum de primer cicle que va dirigit a infants de 0 a 3 anys i el de segon cicle que va dirigit a infants de 3 a 6 anys.

El Currículum Segon Cicle d’Educació Infantil (2016) recull que:

“L’educació emocional és un procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals, com a element essencial del desenvolupament integral de la persona, per tal de capacitar-la per afrontar millor els reptes que se li plantegen en la vida quotidiana” (p.44)

Aquest, té una estructura complexa. Els objectius els quals estan definits com les capacitats, que s’esperen que els infants hagin assolit a conseqüència de la intervenció escolar en finalitzar cadascun de les etapes educatives. En l’etapa d’educació infantil, les capacitats que els mestres i les mestres esperen que els infants assoleixin estan focalitzats en diversos àmbits com poden són l’àmbit motor, afectiu, moral-ètic, comunicatiu-lingüístic, social, cognitiu i matemàtic. Dins dels àmbits esmentats anteriorment, aquest treball, se centrarà en l’àmbit afectiu el qual engloba capacitats relacionades amb les emocions, els sentiments, la identitat, l’autoestima etc.

Malgrat que la nostra societat deixi en un segon pla l’educació emocional, al llarg d’aquests mesos amb la crisi sanitària viscuda, els professionals s’han adonat de la importància d’aquesta no només en els alumnes més petits sinó per a tota la societat. Totes les crisis des de les guerres fins a les pandèmies causa fortes respostes emocionals negatives (Bisquerra, 2020).

“Si no s’atén al desenvolupament emocional de manera apropiada, el més probable és que hi hagi un increment d’ansietat, estrès i depressió [...]. Hi ha estudis que assenyalen això des d’abans del coronavirus i en el context actual hi ha elements que ho incrementaran. La conclusió seria prendre consciència de la importància de la prevenció. El qual passa per una educació emocional que compleixi amb els requisits mínims assenyalats per les investigacions.” (Bisquerra, 2020)

2. Objectius

L'objectiu general d'aquest treball és:

- Conèixer com es treballa l'educació emocional dins les aules d'educació infantil des de la perspectiva dels professionals.

Aquest objectiu general es concreta en els següents objectius específics:

- Conèixer com entenen l'educació emocional els docents d'educació infantil.
- Conèixer com s'introdueix l'educació emocional dins del currículum d'Educació Infantil.
- Identificar pràctiques educatives així com recursos per treballar l'educació emocional des de la perspectiva dels mestres d'Educació Infantil.

3. Marc teòric

3.1 Definició d'emocions

Toro l'any (2015) ens defineix les emocions fent una comparativa de manera paral·lela amb l'Univers: “De que serve que un niño sepa colocar Neptuno en el Universo, si no sabe dónde colocar su tristeza o su rabia”.

Amb el pas dels anys, el concepte emoció, s'ha començat a treballar com a un concepte més, però encara no podem desmentir l'afirmació de Jose Maria Toro esmentada anteriorment. Abans de començar amb els diversos autors i les diferents teories que hi ha avui en dia d'aquest concepte, m'agradaria fer un incís en les definicions de diversos diccionaris.

La Real Academia Española, defineix el concepte emoció com: “Alteració de l'ànim intensa i passatgera, agradable o penosa que ve acompanyada de certa commoció somàtica”.

D'altra banda, el *Diccionari Català*, es refereix a la paraula emoció com: “Estat d'ànim que oscil·la entre el plaer i desplaer i reacció relativa a l'objecte que la provoca, que pot oscil·lar entre l'atracció i la fugida”.

El *Diccionario de Psicología* escrit per Vera (s.d) defineix el terme emoció com:

“Estat afectiu, una reacció subjectiva a l'ambient, acompanyada de canvis orgànics (fisiològics i endocrins) d'origen innat, influïda per l'experiència i que tenen la funció adaptativa. Es refereixen a estats interns com el desig o la necessitat que dirigeix a l'organisme” (p.19).

Per acabar amb les definicions de diversos diccionaris i per tant podríem dir, el concepte d'emoció que té la societat, m'agradaria fer-ho amb el concepte d'emoció segons el *Diccionario de Neurociencia*, defineixen emoció: “Una reacció conductual i subjectiva produïda per una informació provinent del món extern o intern (memòria) de l'individu. S'acompanya de fenòmens neurovegetatius” (Mora i Sanguinetti, 2004, p.2)

Ara que ja tenim les definicions actuals de la paraula emoció, podem començar a respondre d'on bé el concepte del terme emoció. És a finals dels anys 90 i al principi del segle XXI, quan els estudis i articles sobre la història de les emocions, s'han començat a visibilitzar.

Darwin durant més de 30 anys va estar realitzant observacions metòdiques, basades en com l'espècie humana i els animals, de diverses cultures, expressaven diferents emocions. Un cop acabat aquest estudi, va publicar l'any 1872 “*Expresión de las Emociones en los Animales y en el Hombre*”. En aquest llibre, podem extreure dues conclusions segons Darwin:

- La primera és que l'expressió de certes emocions dels humans són innates i universals.
- La segona conclusió que s'extreu d'aquest llibre, és que les nostres emocions, són fruit de la nostra evolució com a persones i com a conseqüència són compartides en cert punt amb els animals. Tal com ens exposen Fernandez y Laboratorio de Emociones de la UMA, (2009): “Hasta el punto que podemos reconocer con facilidad algunas de estas emociones en el chimpancé que vemos en el zoo e incluso en nuestro perro o gato mientras se pelea o juega en el jardín” (p.32).

Els psicòlegs Vallés i Vallés (2000) s'han especialitzat en l'àmbit emocional i en el seu ús i desenvolupament en l'àmbit educatiu. Han escrit diverses obres psicopedagògiques i basades en la intel·ligència emocional dirigides a professionals de l'educació, famílies i infants.

Per anar acabant aquest primer punt, no podem deixar de citar al professor de la Universitat de Barcelona Rafael Bisquerra el qual porta treballant des de mitjans dels anys 90 en la investigació de l'educació emocional. El terme emoció com un estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o pertorbació que es predispesa a l'acció. Les emocions es generen habitualment com a resposta a un esdeveniment extern o intern. (Bisquerra, 2009, s.p).

Amb aquestes definicions, podem dir que amb cada una de les situacions que vivim, el nostre cos, genera una emoció diferent amb relació a les nostres experiències prèvies. És per aquest motiu, que les emocions, tenen influència pel que fa a la conducta de les persones i com a norma general, s'activen mitjançant la memòria basant-se en les experiències viscudes anteriorment. És per aquest motiu, que podem dir que les emocions són efímeres i sempre estan en canvi constant.

3.1.1 Teoria de les emocions

Abans de començar les diferents teories que s'han escrit al llarg de la història, contextualitzaré els tres grans blocs en els quals les podem agrupar.

- Teories fisiològiques: Proposen que les respostes dins del cos, són responsables de les emocions.
- Teories neurològiques: Argumenten que l'activitat dins del cervell condueix respostes emocionals.
- Teoria cognitiva: els pensaments i altres activitats mentals juguen un paper essencial en la formació de les emocions.

Teoria de James- Lange (1884-1887)

La teoria de James i Lange, s'oposava a la idea del sentit comú en la que la percepció comportava una emoció i aquesta com a conseqüència provocava una emoció. Així doncs, els autors d'aquesta teoria, proposaven una teoria en què la reacció fisiològica davant l'estímul, era el que provocava l'emoció. Exemple “Estem tristes perquè plorem”

Percepció —→ Reacció fisiològica —→ Emoció

Teoria de Talàmica de Cannon (1927) i Bard (1934)

Els autors d'aquesta teoria, diuen que (les emocions van abans que les conductes i prepara a l'organisme per poder realitzar una resposta davant les situacions ambientals d'emergència) (Tapaia, 2014). Per tant, segons aquesta teoria, les emocions es produeixen abans que les respostes fisiològiques.

Percepció —→ Reacció Talamàtica —→ Sensació emocional, canvis corporals

Teoria de Schachter-Signer (1962)

Aquesta, és una teoria fisiològic-cognitiva de les emocions. Tapia (2014) informa que segons aquesta teoria, el raonament juga un paper molt important en com experimentem les emocions. Els autors de la teoria, defensen que aquesta, depèn de dos factors: de l'activació fisiològica i la interpretació cognitiva de la situació. Igual que Cannon Bard, Schachter- Singer també defensen que respostes filosòfiques semblants, poden produir emocions diferents.

Esdeveniment —→ Excitació fisiològica —→ Emoció

Teoria de l'evolució cognitiva

Aquesta teoria, normalment, es coneix com la teoria de l'emoció de Lazarus. Aquesta teoria diu que la seqüència d'esdeveniments, implica un estímul el qual ens condueix a un pensament que dona lloc a una experiència simultània d'una resposta fisiològica i l'emoció (Tapaia, 2014).

Esdeveniment → Estímul → Pensament → Resposta → Emoció

Teoria evolutiva de les emocions de Charles Darwin

Darwin, l'any 1872 va publicar el llibre *“Expresión de las Emociones en los Animales y en el Hombre”*. Amb aquest llibre, vol demostrar que tant els humans com els animals tenim emocions. Per poder fer aquest estudi, es basarà en una comparativa de l'expressivitat. Un cop fet l'estudi per poder dur a terme la teoria evolutiva, Darwin, va descompondre cada una de les emocions buscant els elements primaris de cada una d'elles. És en aquest moment, quan Darwin, troba punts en comú de les emocions en diferents espècies.

Teoria de l'evolució cognitiva

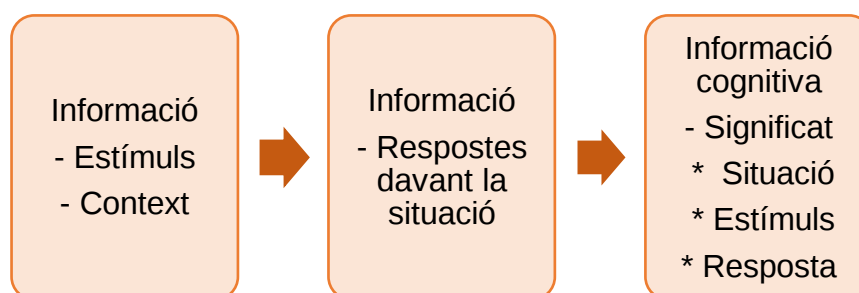
Aquesta teoria, normalment, es coneix com la teoria de l'emoció de Lazarus. Aquesta teoria, diu que la seqüència d'esdeveniments, implica un estímul el qual ens condueix a un pensament que dona lloc a una experiència simultània d'una resposta fisiològica i l'emoció (Tapaia, 2014).

Esdeveniment → Estímul → Pensament → Resposta → Emoció

Model Bioinformacional de Lang (1984)

L'autor d'aquesta teoria, defensa que l'emoció és una resposta a l'acció que l'individu manifesta de manera verbal física o conductual.

Cada una de les emocions, està codificada al cervell mitjançant un esquema el qual té la següent forma:

3.1.2 Funcions de les emocions

Totes les emocions tenen una utilitat i finalitat. Aquestes, permeten que les persones tinguem reaccions conductuals.

El psicòleg nord Amèrica Reeve (1994) ens parla al voltant de tres principals funcions de les emocions. Aquestes són les següents:

Funció adaptativa:

Aquesta funció, permet facilitar l'adaptació de cada persona al medi ambient corresponent.

Aquesta funció, ja va ser nomenada anteriorment per Darwin l'any 1872, el qual va argumentar que les emocions serveixen per facilitar la conducta adient.

Funció motivacional:

La relació que trobem entre emoció i motivació és evident, ja que en tot moment tenim experiències que comporten emocions. Aquesta funció no depèn del tipus d'emoció sinó de la positivitat o negativitat que ens transmeti a nosaltres aquella emoció i amb la intensitat que la percebem.

Funció social

L'expressió de les emocions, permet a les persones percebre el nostre comportament i a nosaltres el seu. "En comunicar el que sentim, facilitem la comunicació i la interacció amb els altres" (Reeve, 1994, p.9).

Izard, l'any 1989 va establir una sèrie de funcions dins d'aquesta funció social les quals són les següents:

- Facilitar la interacció social.
- Permetre la comunicació d'estats afectius.
- Promoure conductes socials.
- Controlar la conducta de les altres.

Darwin l'any 1872, va ser la primera persona que va manifestar les dues funcions bàsiques que tenien les emocions. Per un costat, garantir la supervivència. Per altra banda, també ens serveixen com a mitjà de comunicació

3.1.3 Components de les emocions

Com ja hem vist anteriorment, les emocions són respostes que ens permeten adaptar-nos, comunicar-nos i interactuar amb el nostre entorn més proper així com amb les persones que ens envolten. Els canvis que provoquen les mateixes emocions per adaptar-se a la situació es produeixen en diverses dimensions conegudes com a components de les emocions.

Es coneixen diverses teories que parlen dels components de les emocions. Tot i que la més acceptada és la Teoria dels tres sistemes de la resposta emocional (Lang, 1984 citat a Vallés i Vallés, 2020).

Component neurofisiològics

Són respostes involuntàries que l'individu no pot controlar com per exemple les taquicàrdies, la hipertensió o la respiració entre d'altres. Malgrat no poder-se controlar, es poden prevenir mitjançant tècniques de relaxació.

Aquest, és un dels components que primer se sol manifestar, ja que està lligat amb el significat que cada individu li dona a cada una de les emocions i la seva funció principal és preparar-nos per poder actuar i donar resposta aquella emoció.

Els canvis físics que provoquen les emocions, són controlats pel sistema nerviós parasimpàtic.

Component comportamental

L'observació del comportament d'una persona, ens permet detectar quina emoció està sentint. Per tant, aquest component és la manifestació externa d'una emoció. Aquest component es pot observar en les manifestacions facials (llenguatge no verbal), to de veu, moviments, entre d'altres.

Hi ha estudis que demostren que aquestes expressions són innates i universals, ja que totes presentem les mateixes per a cada emoció.

Component cognitiu

Com hem dit anteriorment, aquests components a vegades, es denominen com a sentiments. Aquest component fa que etiquetem un estat emocional i li atribuïm un nom.

Hi ha persones, que pateixen alexitímia. Aquesta és la impossibilitat de posar nom a les emocions, ja que els és impossible comprendre el que estan sentint.

3.1.4 Classificació de les emocions

Un dels últims projectes que fa una classificació més detallada de les emocions es realitza en la publicació de Bisquerra i altres (2015) a la revista *El universo de las emociones* (2015).

Aquest projecte elabora una estructura de les emocions en galàxies i cometes. Per tant, partint de la proposta realitzada en aquest article, l'estructura que es proposa és la següent:

Famílies d'emocions

Els autors del projecte (Bisquerra et al., 2015), defensen que totes les emocions es poden agrupar en grans famílies. El llibre com ja s'ha esmentat anteriorment, considera a les galàxies, les famílies de les emocions.

A cada galàxia, hi ha un conjunt d'emocions les quals tenen unes característiques similars que permeten ser incloses al mateix grup.

Exemple: dins de la família de la ira, trobem la ràbia, la colera, l'odi, el rancor, la fúria, etc.

Així doncs, aquest llibre considera que hi ha 6 famílies d'emocions, les quals són:

Taula 1: Les emocions.

IRA	ALEGRIA
FELICITAT	POR
TRISTESA	AMOR

Font: Elaboració pròpia

Bipolaritat emocional

La majoria d'autors defensen que les emocions es troben en un eix de pols: positiu i negatiu. Però no totes les emocions són positives o negatives s'han d'afegir també les emocions ambigües.

Les emocions ambigües són aquelles que segons la situació poden ser positives o negatives.

Taula 2: Emocions ambigües.

SORPRESA

Font: Elaboració pròpia

Emocions positives

Les emocions positives s'experimenten davant d'experiències que són valorats com un progrés cap als objectius personals. Aquestes emocions, normalment són agradables i proporcionen benestar Bisquerra (2009).

Taula 3: Emocions

ALEGRIA	Entusiasme, eufòria, diversió, plaer, humor
FELICITAT	Benestar, goig, pau, satisfacció
AMOR	Afecte, tendresa, simpatia, empatia, cordialitat, interès

Font: Elaboració pròpia

Emocions negatives

Aquestes emocions s'experimenten davant d'experiències i situacions que el cos valora com una amenaça.

Taula 4: Emocions negatives

POR	Temor, pànic, terror, eufòria
IRA	Ràbia, còlera, odi, fúria, menyspreu, violència, tensió
TRISTESA	Depressió, frustració, pena, dolor, soledat, malenconia, disgust
FÀSTIC	Rebuig, menyspreu, repugnància
ANSIETAT	Angoixa, desesperació, inseguretat, preocupació, nerviosisme

Font: Elaboració pròpia

3.2 Educació Emocional

Per poder definir de la manera més correcte possible d'Educació Emocional, ens hem de centrar primer en el concepte d'intel·ligència emocional.

Per poder realitzar aquest apartat, s'ha utilitzat la informació de Rodríguez, I. (2009) així doncs, fent referència l'article *Emotional Intelligence; History, models and measures*, el concepte d'intel·ligència emocional, sorgeix l'any 1930 quan el psicòleg i pedagog Edward Lee Thorndike, utilitza el concepte d'intel·ligència social com l'habilitat de comprendre i motivar a les persones. Deu anys més tard l'any 1940, Wechsler, comença a donar importància al fet de conèixer les emocions i saber-les gestionar. Desenvolupant el concepte d'intel·ligència no cognitiva i afirmant que aquesta és fonamental per a la nostra vida.

Però no va ser fins a l'any 1983, quan Gardner, va parlar en el seu llibre *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences* on va incloure la idea d'intel·ligència interpersonal: "Capacitat per comprendre les intencions, motivacions, i desitjos de les altres persones" (Gamandé, 2014, p.16).

En el mateix llibre també ens va exposar la idea d'intel·ligència intrapersonal "Capacitat per comprendre's a una mateixa i identificar els sentiments, les pors i les motivacions" (Gamandé, 2014, p.16).

Malgrat totes les aportacions anteriors, va ser l'any 1990 quan Salovey i Mayer, que van definir el concepte intel·ligència emocional amb un article el qual va passar desapercbut. Va ser doncs, gràcies a Daniel Goleman amb la publicació *Emotional Intelligence* quan aquest concepte va prendre força i va tenir un gran ressò entre la societat. Goleman (1995) definia el concepte d'intel·ligència emocional: "La capacitat de reconèixer els nostres propis sentiments i els dels altres, de motivar-nos i de manejar adequadament les emocions" (p.3).

Delors (1996) explica que els quatre pilars de l'educació són els següents: "Aprendre a conèixer, saber fer, conviure amb els altres i saber ser" (p.1). Són doncs els dos últims pilars els que afavoreixen a fomentar l'educació emocional.

Arribat aquest punt, és important, deixar clar que el terme intel·ligència emocional a derivat amb el pas del temps al concepte educació emocional.

Fent referència a Bisquerra (2009) la preocupació per l'educació emocional comença a principis del segle XX amb l'auge de moviments basats en la renovació pedagògica. Tot i que va ser l'anomenada escola nova la que va proposar que l'educació havia de donar resposta al desenvolupament global de l'infant. Entenent així doncs com a global l'aspecte físic, mental i socioemocional.

A mitjans del segle XX, alguns psicòlegs com Allport (1930) i Maslow (1943), amb la psicoteràpia, posen interès en el concepte de l'emoció.

Quant a concepte educació emocional, és fonamental comentar el treball del Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica (GROP) format per professors i investigadors de la Universitat de Barcelona i la Universitat de Lleida liderat per Rafael Bisquerra.

Amb el pas del temps, s'ha vist la necessitat de poder conèixer i reconèixer els sentiments i emocions nostres i dels altres tot interaccionant amb el món.

L'educació emocional a Catalunya, va començar a desenvolupar-se al llarg dels anys 90. L'educació emocional és fonamental per al desenvolupament integral de la persona.

Segons Bisquerra (2003) afirma: "L'educació emocional és una innovació educativa que es justifica en les necessitats socials. La finalitat del desenvolupament de competències emocionals que contribueixen a un major benestar personal i social"(p.187). Davant d'aquesta definició, considero que donat que els éssers humans som éssers socials i aquestes necessitats més emocionals no queden cobertes per l'educació formal. Per aquest motiu, es considera necessari, formar a persones per l'adquisició de les

competències emocionals primordials i bàsiques que ajudin a cobrir aquestes carències emocionals.

D'altra banda, autors com Steiner i Perry (1997) defensen a la revista *La educación emocional : conceptos fundamentales* (Vivas García, 2003) que l'educació emocional, ha de dirigir-se en el desenvolupament de tres capacitats bàsiques i fonamentals:

- Capacitat de comprendre les emocions.
- Capacitat d'expressar les emocions.
- Capacitat per escoltar als altres i sentir empatia davant les seves emocions.

3.2.1 Competències emocionals

El Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica, proposa un model de cinc competències que se sustenten en les propostes teòriques analitzades fins al moment.

Fent referència a l'article *Las competencias emocionales* escrit Bisquerra Alzina & Pérez Escoda, (2007) hi ha un cert debat a l'hora de delimitar el concepte de competència emocional. És per aquesta raó alguns autors, fan referència aquesta com la competència emocional, uns altres com la designació i competència socioemocional i els últims els quals es refereixen aquestes com competències emocionals.

Aquestes, són les següents:

Competències intrapersonals:

- Competència emocional: és capacitat per prendre consciència de les pròpies emocions i les emocions dels altres en un context determinat (Bisquerra, 2019). Aquesta competència, ens permet poder donar nom a les emocions que sentim.

- Regulació d'emocions i sentiments: és capacitat per controlar les emocions de la manera més adient possible (Bisquerra, 2019). Per tant, és necessari prendre consciència que el meu sentiment influeix de manera directa amb el meu pensament i per tant també en els meus actes. Bisquerra ens parla també que aquesta competència, té relació amb la capacitat d'expressar les emocions de la manera més adient possible al context i situació en la qual em trobo. Així com la capacitat per autogenerar-me emocions agradables o positives.

- Autonomia emocional: és un concepte ampli que inclou un conjunt de característiques i elements relacionats amb l'autogestió personal, entre les quals es troba l'autoestima, actitud positiva davant la vida, capacitat per buscar ajuda... (Bisquerra, 2019).

Competències interpersonals

- Competència social: és la capacitat per mantenir bones relacions i sanes amb altres persones (Bisquerra, 2019). Per tant aquesta competència, requereix que es tingui un domini de les habilitats socials bàsiques (escolta activa, iniciar una conversa, donar les gràcies, demanar les coses si us plau), compartir emocions...

- Competències per a la vida i el benestar: és la capacitat per adoptar comportaments apropiats i responsables als diferents problemes que es presenten en el dia a dia d'una persona (Bisquerra, 2019). És per això que podem dir que aquesta competència, implica de manera indirecta fer millor i més fàcil la vida de les persones que ens envolten.

Pel que fa als autors més coneguts dins de l'educació emocional, fan diverses propostes de les dimensions bàsiques. Dins l'article *Las competencias emocionales* (Bisquerra Alzina & Pérez Escoda, 2007) diversos autors parlen de les competències emocionals bàsiques que han de tenir les persones.

Taula 5: Competències emocionals Salovey i Sluyter.

Salovey i Sluyter (1997)	
Cooperació	Empatia
Responsabilitat	Autocontrol
Assertivitat	

Font: Elaboració pròpia partint a Bisquerra i Pérez (2007)

Nota: Aquesta taula mostra les competències emocionals bàsiques que ha de tenir una persona segons Salovey i Sluyter.

Taula 6: Competències emocionals Goleman.

Goleman (1995)	
Autoconsciència emocional	Habilitats socials
Control de les emocions	Empatia
Automotivació	

Font: Elaboració pròpia partint de Bisquerra i Pérez (2007)

Nota: Aquesta taula mostra les competències emocionals bàsiques que ha de tenir una persona segons Goleman.

Taula 7: Competències emocionals Saarni.

Saarni (1997-2000)	
Consciència del mateix estat emocional	Habilitat per distingir habilitats dels altres
Habilitat per utilitzar vocabulari emocional	Capacitat per implicar-se espàticament
Habilitat per comprendre que l'estat intern no necessita ser correspost amb l'expressió externa	Habilitat per afrontar emocions negatives
Consciència d'entendre l'estructura i la naturalesa definides • Grau d'imminència emocional • Grau de reciprocitat de la relació	Capacitat d'autoeficàcia emocional

Font: Elaboració pròpia a partir de Bisquerra i Pérez (2007)

Nota: Aquesta taula mostra les competències emocionals bàsiques que ha de tenir una persona segons Saarni.

Taula 8: Competències emocionals Goleman, Boyatzis i Mckee.

Goleman, Boyatzis i Mckee (2002)	
Consciència d'una mateixa	Consciència social
Gestió de les relacions	

Font: Elaboració pròpia a partir de Bisquerra i Pérez (2007)

Nota: Aquesta taula mostra les competències emocionals bàsiques que ha de tenir una persona segons Goleman, Boyatzis i Mckee.

3.3 Fisiologia de les emocions

Fent referència a un treball sobre la *Neuropsicologia de les emocions* realitzat per Redolar, D (s.d) podem extreure, que gran part dels estudis sobre la neurobiologia de les emocions, s'han centrat a identificar els diversos sistemes neuronals que intervenen en les emocions.

Aquests estudis, ens diuen que les principals estructures que intervenen en el procés emocional són l'hipotàlem, l'amígdala, l'escorça orbito frontal lateral, entre d'altres.

- **Hipotàlem:** s'encarrega de dirigir alguns processos biològics i altres funcions del sistema nerviós autònom.
- **L'amígdala:** la seva funció principal, és integrar els patrons de les emocions amb els seus patrons de respostes provocant així una resposta en l'àmbit fisiològic.
- **L'escorça orbito frontal lateral:** està relacionada amb els circuits de recompensa i està implicada en el procés de presa de decisions en entorns complexos.

A part d'aquestes tres estructures, trobem el sistema límbic també conegut com a cervell emocional. Aquí és on tenen la base neurològica les emocions.

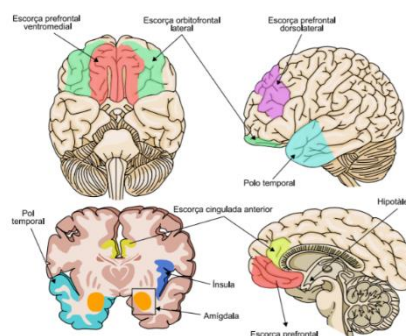

Figura 1: Anatomia del cervell

Nota: Aquesta imatge mostra l'anatomia de cervell. Font: TxellRibesIllustration

3.4 Educació emocional al Currículum

Per poder parlar de l'educació emocional dins les aules d'educació infantil, ens hem de basar primer les legislacions vigents actualment.

La **LOE** (Llei Orgànica d'Educació) va entrar en vigor el 24 de Maig de 2006. Més tard el 28 de Novembre de 2013 va ser aprovada la **LOMCE** (Ley Orgánica para la Millora de la Qualitat Educativa), la qual va entrar vigor el 30 de Desembre d'aquell mateix any. La LOMCE, introdueix canvis en la LOE modificant, suprimint o afegint una nova redacció a determinats articles. Quedant així les dues lleis vigents.

Com va dir Bisquerra (2013), l'entrada en vigor de la LOE, va suposar un avens en matèria d'Educació Emocional.

- La **LEC** (Llei d'Educació a Catalunya) aprovada pel Parlament de Catalunya el 2009 i publicada al DOGC (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya) el 10 de Juliol de 2009.

Dins la LEC, trobem els dos currículums on es donen les orientacions pel primer i segon cicle d'educació infantil. Així doncs en la introducció d'aquests currículums, trobem la següent referència:

L'ordenació curricular del primer cicle d'educació infantil s'estableix en el Decret 101/2010 i indica que la finalitat de l'educació infantil és contribuir al **desenvolupament emocional** i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants en col·laboració amb les seves famílies, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge.

3.4.1 Educació Emocional a Infantil

És molt important que per afavorir el desenvolupament global de l'infant, es treballi el vessant més emocional de cada un d'ells. Ja sigui a la rutina del matí, quan es relaxen abans d'anar cap a casa o de manera puntual durant la setmana per saber com s'han sentit després de fer certa activitat o dinàmica.

Provocar i fomentar aquestes situacions, les ha de fomentar cada docent en el moment que aquest consideri més adient.

Com a mestres, som les primeres que hem de mostrar les nostres emocions i verbalitzar-les, ja que som un referent per als infants. Per aquest moment, és molt important crear un clima on totes se sentin segures, per poder expressar el que senten.

L'educació té com a repte proporcionar el benestar a les persones. És per aquesta raó que l'educació emocional afavoreix a poder arribar aquest objectiu el qual és el benestar (Coll, 2020).

3.5 Psicologia dels colors

La psicologia dels colors, és un camp el qual estudia el que produeixen els colors en les emocions i conductes de les persones.

En els infants, poden veure això en els moments del dia, on durant el dia estan bé, però en canvi, quan arriba la nit la foscor els aterra. És per aquesta raó que generalment, als infants són partidaris dels objectes amb color i dels brillants.

Amb el pas del temps, les persones ha anat donant significat emocional i simbòlic a cada un dels colors els mateixos colors, poden tenir diferents significats que dependran de factors com l'educació, els valors, sexe, cultura.

Així doncs, seguidament, trobareu un seguit de colors amb l'emoció que transmeten. Com he dit abans aquesta emoció i sensació, és diferent segons la cultura. Per aquest motiu, jo em basaré en la cultura occidental.

Taula 9 Percepció emocional dels colors

COLOR	EMOCIÓ POSITIVA	EMOCIÓ NEGATIVA
VERMELL	Força per afrontar pors i mostrar seguretat amb si mateixa	Pot donar lloc a actituds agressives
TARONJA	Augmenta el positivisme i la confiança = Equilibri emocional	
GROC	Sabiduria, intel·ligència i creativitat	Ira, gelós, i traïció
VERD	Esperança, estabilitat	Bogeria
BLAU	Serenitat, confiança, calma i tranquil·litat	Sobreexposició d'aquest, pot provocar: tristesa, melancolia, depressió i cansament
LILA	Alegria, pau i puresa	Immaduresa
NEGRE	Elegància, seguretat i supèrbia	Dolor, depressió, tristesa, melancolia
GRIS	Elegància i respecte	Avorriment i vellesa

Font: Ciara Molina

4. Metodologia

4.1 Paradigma d'investigació

En aquest apartat, es presenta la metodologia referida en el present treball d'investigació. D'acord Bisquerra (1989) citant a Vera (1972, p.22) parla de la metodologia com un estudi analític i crític dels mètodes d'investigació i de prova, que conclouen la descripció i l'anàlisi i la valoració crítica sobre aquests.

Blumer (1982, citat a Sáez, 1989) l'investigador no hauria de suposar que tot el que observa és idèntic al que observa l'entrevistat en la mateixa situació. Així doncs, es pot concloure que aquest paradigma està limitat pel context i el temps.

Així doncs, l'estudi presentant, es basa en un paradigma interpretatiu perquè té com a objectiu principal conèixer i comprendre la realitat de l'educació emocional dins les aules d'Educació Infantil. Per poder entendre aquesta realitat, es faran entrevistes de resposta oberta a diversos professionals per poder extreure conclusions als objectius principals del treball. Aquestes preguntes estaran basades tant en aspectes objectius, per poder donar resposta a la teoria i també, ha aspectes més subjectius segons l'entorn on es trobin.

Aquestes entrevistes es faran a diferents escoles on la seva realitat socioeconòmica, la diversitat cultural i el context és diferent.

Per poder entendre el paradigma utilitzat en aquest TFG, considero primordial, explicar breument els diversos paradigmes que existeixen en l'àmbit de la investigació educativa.

Els diversos paradigmes són: **el positivista** el qual utilitza una metodologia empírica-analítica, **el sociocrític** el qual la seva metodologia és la mateixa que el seu paradigma i per finalitzar, trobem el paradigma **interpretatiu** el qual es basa en una metodologia humanística interpretativa.

5. Disseny d'investigació

5.1 Tipus d'investigació

Aquest present treball es basa en una metodologia qualitativa. Aquesta és de caràcter anti positivista, és dins d'aquest corrent que sorgeix la psicologia humanista de Carl Rogers. Aquesta es basa en l'experiència necessària de l'alumne i té com a objectiu principal l'aprenentatge significatiu. Aquesta metodologia té la necessitat d'aprofundir i mirar més enllà dels detalls del dia a dia per poder arribar a la verdadera essència.

Husser (1859-1938) ens parla d'aprofundir més enllà dels simples detalls del nostre dia a dia per poder arribar a la verdadera essència. A més és també un dels autors principals d'aquest corrent.

Dins d'aquesta metodologia, trobem el disseny fenomenològic el qual es caracteritza per la introspecció. Consisteix doncs en les descripcions que fa en aquest cas la persona entrevistada d'una situació. Per tant és interessant ressaltar que aquest informe fenomenològic, inclou reaccions, emocions, sentiments, impulsos, actituds...

Pel que fa al procés d'investigació proposat per Bisquerra (1989), aquest present treball, es basa en els següents:

Segons el procés formal Bisquerra (1989):

- **Mètode deductiu:** es comença a treballar mitjançant una premissa general la qual ens permetrà treure les conclusions.

Segons el grau d'abstracció Bisquerra (1989):

- **Investigació aplicada:** aquesta està dirigida a la resolució de problemes pràctics.

Segons el grau de generalització Bisquerra (1989):

- **Investigació fonamental:** les conclusions es fan extenses a una mostra molt superior a la mostra de subjectes.

Segons la naturalesa de les dades Bisquerra (1989):

- **Metodologia qualitativa:** Basant-nos en la divisió que fa Bisquerra, R. (1989) pel que fa a la naturalesa de les dades, el present treball es basa en una metodologia qualitativa. L'autor defineix aquesta com una investigació des de dins, ja que es té una visió subjectiva i individual.

Cal remarcar que per fer aquest apartat del treball, s'ha utilitzat el document de Bisquerra, (1989).

5.2 Mostreig

L'aspecte més important en el disseny d'aquest present treball, ha sigut la selecció de mostra dels subjectes per tal de poder fer les entrevistes. Per tal de mantenir l'anonimat i confidencialitat de dades de les persones que han participat, s'han utilitzat pseudònims.

Tot seguit, exposaré en quins aspectes m'he basat per tal de fer la selecció. Tal com exposa Carmona, Sánchez i Sánchez, (2000) el present treball s'ha basat en un mostreig no probabilístic, ja que el procés de selecció ha estat subjectiu. Per fer aquesta selecció, m'he basat en el context on està situat el centre educatiu així com el tipus d'escola o llar d'infants. Amb això vull fer referència a si és un centre públic, concertat o privat, ja que la llibertat de fer dels diferents centres és molt diferent.

Dins dels mètodes no probabilístics, el marc metodològic d'aquest present treball, m'he basat en un mostratge per criteri. On dins dels centres les participants que han participat

són aquelles que més formació o coneixement tenien sobre el tema de l'educació emocional.

Pel que fa a aquestes entrevistes, donada la situació de pandèmia, es van fer de manera telemàtica per plataformes com Teams o Google Meet, exceptuant dues que vaig tenir l'oportunitat de fer-les presencials.

Totes les persones entrevistades formaven part de l'etapa d'educació infantil, ja fossin mestres coordinadores o directores de llar. Cal destacar també que totes les participants han estat de gènere femení, fet que avui en dia encara reflecteix que les professions més dedicades a les cures segueixen estant molt feminitzades.

A continuació, a la taula 10, es presenta el perfil de les participants d'aquesta investigació.

Taula 10: Perfil de les participants

PARTICIPANTS	FORMACIÓ	EDAT	GÈNERE	TIPUS DE CENTRE
Maria	Mestre d'Educació Infantil	35 anys	Femení	Concertat
Mireia	Màster intel·ligència emocional	38 anys	Femení	Privat
Laia	Mestra d'Educació Infantil	54 anys	Femení	Públic
Cristina	Mestre d'Educació Especial	45 anys	Femení	Concertat
Celia	Mestre d'Educació Infantil	53 anys	Femení	Públic
Mariona	Mestre d'Educació Infantil	56 anys	Femení	Públic
Anna	Mestra d'Educació Especial	40 anys	Femení	Concertat

Font: Elaboració propia

5.3 Instrument de recollida de dades

En aquesta investigació s'ha utilitzat com a instrument de recollida de dades l'entrevista semi-estructurada, ja que permet recollir les percepcions, experiències i vivències de les participants.

Una entrevista és una conversa la qual té com a finalitat obtenir informació necessària. És doncs un procés interactiu on es veuen involucrats molts aspectes de la comunicació com poden ser la parla, el to de veu, els gestos, l'expressió facial... entre d'altres (Morgan i Cogger, 1975, p.53).

Quant a les entrevistes, existeixen diversos modes d'entrevista diferents:

- **Entrevista estructurada:** L'entrevistador organitza les preguntes les quals normalment són de resposta tancada, ja que segueix un guió.
- **Entrevista no estructurada:** Per fer aquestes entrevistes, no hi ha cap mena de guió previ. L'entrevistador només té plantejat la temàtica de l'entrevista.
- **Entrevista semi-estructurada:** Igual que les entrevistes estructurades, aquesta també parteix d'un guió. Però en aquest cas, les preguntes són obertes i dona l'oportunitat a l'entrevistat de poder ser més extens en les seves respostes.

Un cop esmenades els diferents tipus d'entrevistes que es poden dur a terme segons la seva estructura i disseny, en aquest present treball, es realitzaran entrevistes semiestructurades. Pel que fa a l'entrevista semiestructurada, Díaz Martinez (2004) exposa que l'entrevista semi-estructurada ens serveix per a poder recollir informació del nostre interès. Recomana al mateix temps generar un espai i un context col·loquial que per tal de facilitar la comunicació entre la persona entrevistada i l'entrevistador.

Per fer aquest treball, s'han tingut en compte les fases d'investigació que expliquen (Arnal, Del Rincón i Latorre et al, 1992; Colás i Buendía et al, 1992; Fox et al 1981; Kerlinger et al, 1985; Van Dalen i Meyer et al, 1981). Seguidament, exposo el procés seguit en ordre cronològic.

- L'entrevista, des del primer moment, va ser pensada i dissenyada com una entrevista semiestructurada, ja que era del meu interès que les persones entrevistades se sentissin còmodes i poguessin explicar allò que creguessin convenient.

A causa de la pandèmia sanitària viscuda des del 2020, moltes de les entrevistes han estat dutes a terme per via telefònica o telemàtica. Poder-ho fer d'aquesta manera, m'ha impedit poder veure els racons que tenen destinades les escoles o les aules a treballar l'educació emocional.

- Pel que fa als participants de les entrevistes, eren entrevistes individuals.

Per confeccionar les preguntes, primer vaig agafar els objectius generals i específics del meu treball i vaig començar a fer una pluja d'idees de les preguntes. On no hi havia cap mena de distinció de les preguntes més professionals i del centre que les preguntes del treball. En tot moment les preguntes plantejades, eren preguntes obertes. En la segona revisada amb la tutora del TFG, vam veure que seria millor reestructurar les preguntes i formular-les d'una altra manera.

A la revisió del guió, vam afegir un petit paràgraf amb informació personal i general. A l'hora d'exposar el títol del treball vaig comentar la frase de Jose María Toro que encapçala el meu TFG per poder tenir un primer contacte amb l'entrevistador i el tema. Al final d'aquest text introductori, es posa especial èmfasi als aspectes de confidencialitat de totes les dades.

Abans, però de poder començar a fer entrevistes, es va demanar a dues dones llicenciades en Educació, que validessin aquest instrument.

El guió de l'entrevista contenia un total de 14 preguntes obertes que es presenten a continuació:

Taula 11: Preguntes de l'entrevista

Preguntes de l'entrevista
- Quin càrrec ocupes actualment dins del centre escolar?
- Has realitzat algun estudi o formació centrada en l'educació emocional? En cas afirmatiu, em pots comentar breument quines?
- Com entens l'educació emocional a l'etapa d'educació infantil? Quines són les seves característiques dins aquesta etapa?
- Com creus que pot repercutir l'educació emocional dins l'aula?
- Quins beneficis creus que pot aportar l'educació emocional als infants?
- Quins reptes o dificultats identifiquis per a poder integrar o incloure l'educació emocional a les aules i centres educatius?
- Consideres que abans de poder treballar l'educació emocional amb els infants és adient treballar-la amb els i les docents? Per què?
-Com trebal·leu actualment les emocions al vostre centre educatiu? • Disposeu d'algun projecte o acció específica per treballar l'educació emocional? En cas afirmatiu, em podries explicar breument quines?

- En quina teoria o teories us baseu per dur a terme el vostre projecte d'educació emocional?
- Quines millores heu observat en els infants degut a la implementació d'aquesta pràctica?

-Quines accions o àrees de millores creus que es podrien portar a terme per integrar l'educació emocional?

- Coneixes algun recurs educatiu (conte, dinàmiques, projecte...) adicional per treballar l'educació emocional?

-No tinc més preguntes, hi ha algun aspecte que t'agradaria comentar abans d'acabar l'entrevista?

Font: Elaboració pròpia 2021

5.3 Validació del instrument

Un punt destacable és que abans de passar l'entrevista als professionals, es va demanar a dues llicenciades en educació, que revisessin i validessin l'instrument per assegurar la comprensió, claredat i la importància de les meves preguntes. Així doncs, el meu instrument, va ser validat per:

- Per una llicenciada en Filologia Hispànica i màster en educació.
- Per la coordinadora de l'Escola Universitària de Fisioteràpia a la Gimbernat (UAB).

Aquest feedback es va fer mitjançant via electrònica i via telefònica on em van aportar correccions. És així com es va obtenir la validació de l'instrument.

5.4 Recollides i anàlisis de dades

En aquest punt, s'explicarà com s'han organitzat les dades per tal de poder-les analitzar de la manera més objectiva possible. Fent referència a Lopéz Noguero (2002) aquesta anàlisi no podrà ser objectiu. Per aquest motiu, l'autor es basa en el fet que totes les observacions tenen un caràcter secundari, ja que no ens ofereixen tots els fenòmens naturals com poden ser el context, l'hora del dia, l'espai sinó que és el resultat de la interpretació i percepció de l'entrevistador la qual sempre és parcial i incompleta. Pel que fa a això, durant les entrevistes, s'ha analitzat el context del moment i s'ha categoritzat mitjançant el llenguatge.

Pel que fa a aquesta investigació, l'anàlisi de dades ha estat qualitatiu, ja que s'han tingut en compte les respostes donades per a les persones entrevistades les quals són textos i transcripcions de caràcter narratiu. Fent referència a l'article de Riba Campos (2010) "L'anàlisi qualitativa exigeix a l'investigador dos tipus de competències: la d'organitzar les dades, sintetitzant-les i representant-les, i la d'interpretar-les i extreure les conclusions" (p.18)

Pel que fa a l'anàlisi de les respostes obtingudes, es va realitzar el següent procés: en primer lloc, es van transcriure totes les entrevistes. Un cop transcrites van ser llegides amb atenció per tal de buscar els aspectes més rellevants de cada una d'aquestes. (Braun i Clarke, 2006 i Rapley, 2011 citats per Cebrián, 2020) per poder fer l'anàlisi, es van buscar patrons o temes recurrents i rellevants en les dades analitzades utilitzant un procés inductiu-deductiu.

Per poder seguir amb l'anàlisi de dades, com hem esmentat anteriorment, vam seguir els processos d'organització, síntesis i representació que exposava Campos al seu article. Per fer-ho vam seguir el següent procés amb l'ajuda del programari Atlasti Cloud:

- **Codificació:** el primer que es va fer va ser destacar els aspectes més significatius de cada una de les entrevistes i se li van assignar una unitat de contingut indicatiu els quals s'anomenen codis a les unitats de significat, que són fragments de text que tenen sentit.

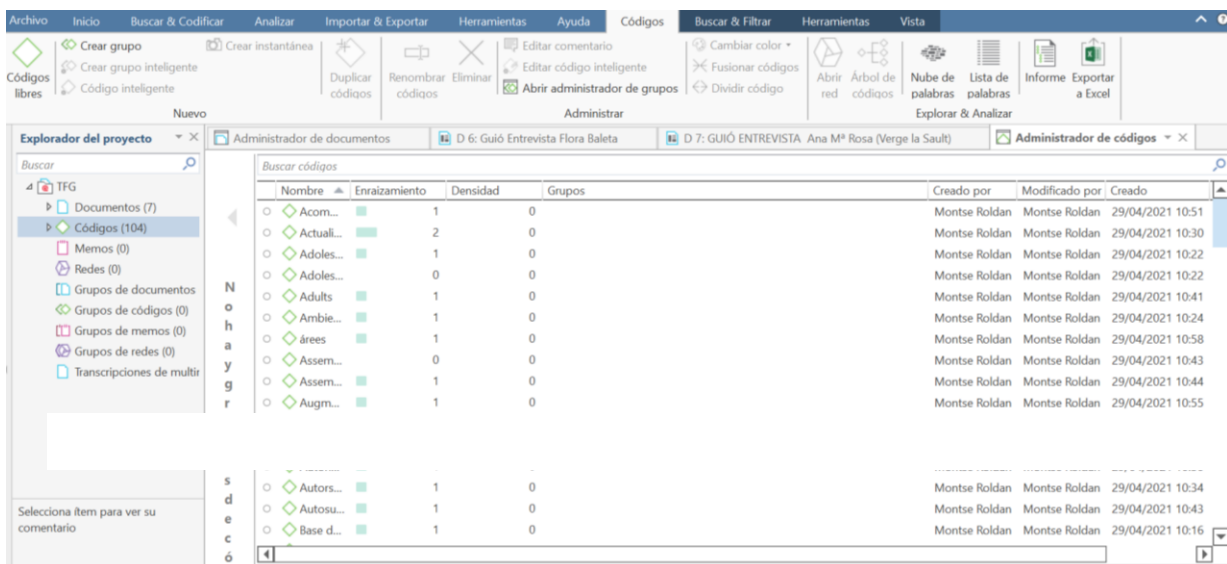

Figura 2: Exemplificació del procés de codificació a Atlas.ti Cloud. Font: Elaboració pròpia

- **Categorització:** un cop ja havíem atorgat els codis, vam procedir a ordenar aquests codis en categories. Així doncs, es van crear categories, es veuen influenciades pel mar teòric del present treball.

A la següent taula (Taula 12) s'exemplifica el procés de codificació i categorització seguit, en el que s'han assignat codis a les unitats de significat, i posteriorment aquests codis han estat agrupats en categories.

Taula 12: Exemplificació procés de codificació i categorització

UNITAT DE SIGNIFICAT	CODI	CATEGORIA
“Com millor les coneixem estem millor amb nosaltres mateixes.”	Millores individuals	Millores en els infants
“Considerem que és un eix transversal.”	Àrees de treball	Inclusió en el currículum
“Abans, quan un nen es feia mal, es deia que no podia plorar que no havia passat res. Però sí que passa s'ha caigut s'ha fet mal i se l'ha de fer reflexionar del que ha passat”	Problema social	Dificultats per treballar l'educació emocional

Font: Elaboració pròpia

En aquest sentit doncs afirmem que el procés que s'ha utilitzat en aquest present treball és un procés mixt entre el procés deductiu i inductiu tal com esmenta (Cebrián 2020) la codificació dels conceptes, és inductiva i la categorització dels codis és deductiva.

És important remarcar que aquest procés, s'ha realitzat amb l'ajuda del programa *Atlas.ti Cloud*. Aquest programa, tal com diu Muñoz (2003) és una eina tecnològica que té com a objectiu principal l'anàlisi qualitatiu de les dades extretes. Ens serveix per fer el procés més àgil i fàcil l'anàlisi per a l'interpret humà.

Així doncs per poder fer aquesta anàlisi i poder crear els codis i categories. Un cop es van crear els codis i les categories, es va exportar en format Excel, ja que la versió de prova gratuïta d'Atlas.ti no permetia l'agrupació de categories. Per tal de tenir la informació més organitzada i poder presentar els resultats, un cop feta la categorització es van fer les agrupacions corresponents. Les categories es van agrupar en temes.

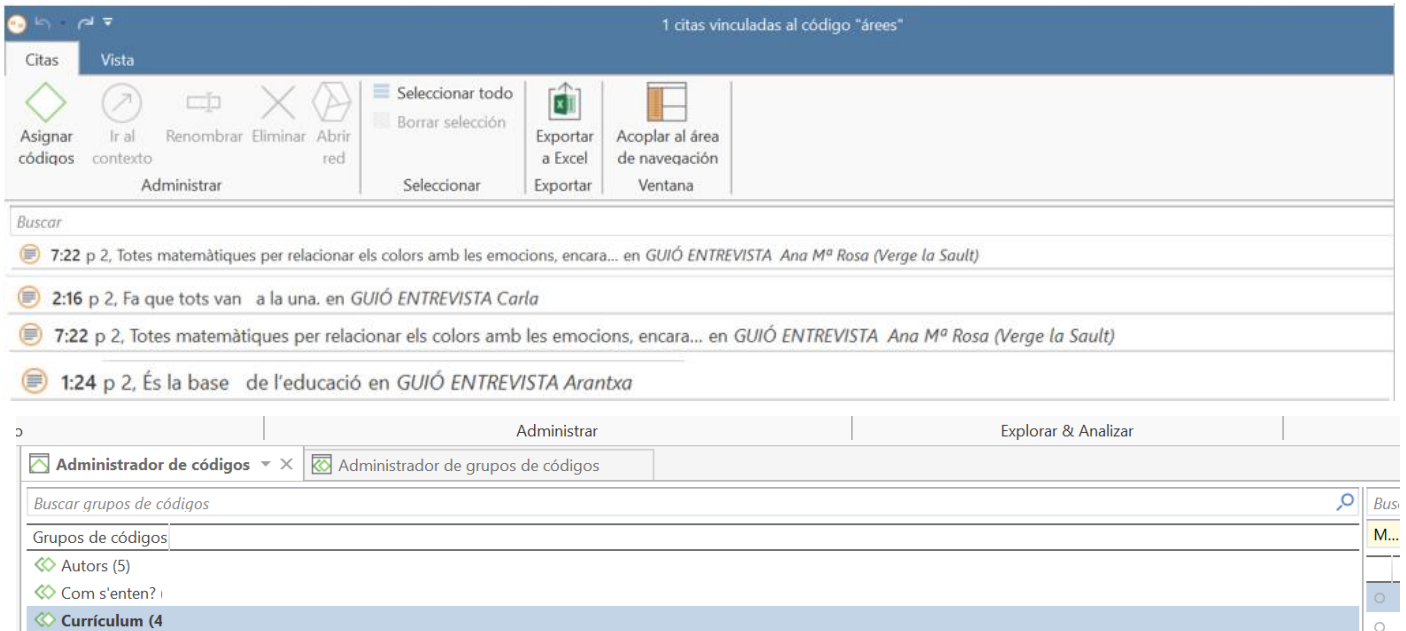
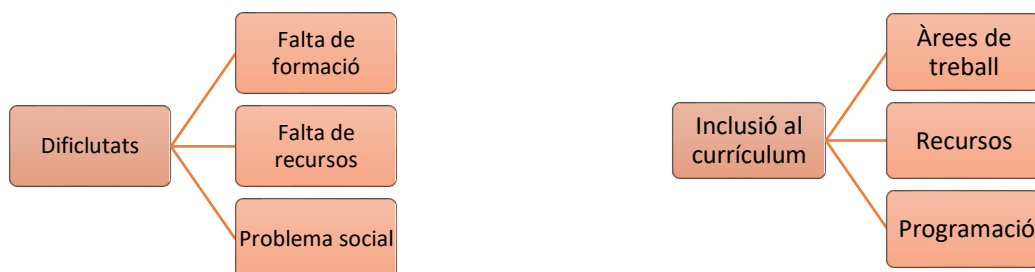

Figura 3: Categorització. Font: Elaboració pròpia

6. Resultats

L'anàlisi amb el programa *Atlas.ti*, ha permès poder organitzar totes les informacions en codis els quals un cop codificades totes les entrevistes, hem passat a categoritzar cada un d'aquests codis i un cop categoritzades, s'han passat agrupar en temes. Per tal que us feu una idea (Vegeu la figura 4).

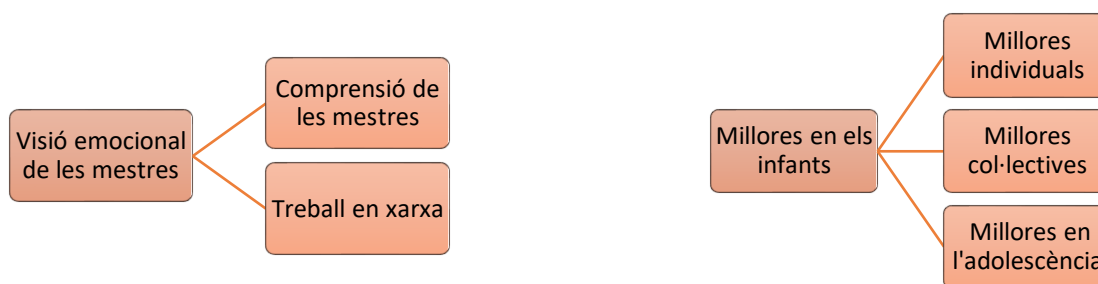

Figura 4: Classificació de temes i categories. Font: Elaboració pròpia

6.1 Dificultats per treballar l'educació emocional

Aquest tema fa referència a com les diverses persones entrevistades entenen l'educació emocional. Cal remarcar malgrat que formin part d'una escola, les preguntes, han estat contestades de manera personal. En el següent diagrama (Vegeu Figura 5), apareixen les quatre categories plantejades a partir de l'anàlisi exhaustiva de les respostes obtingudes.

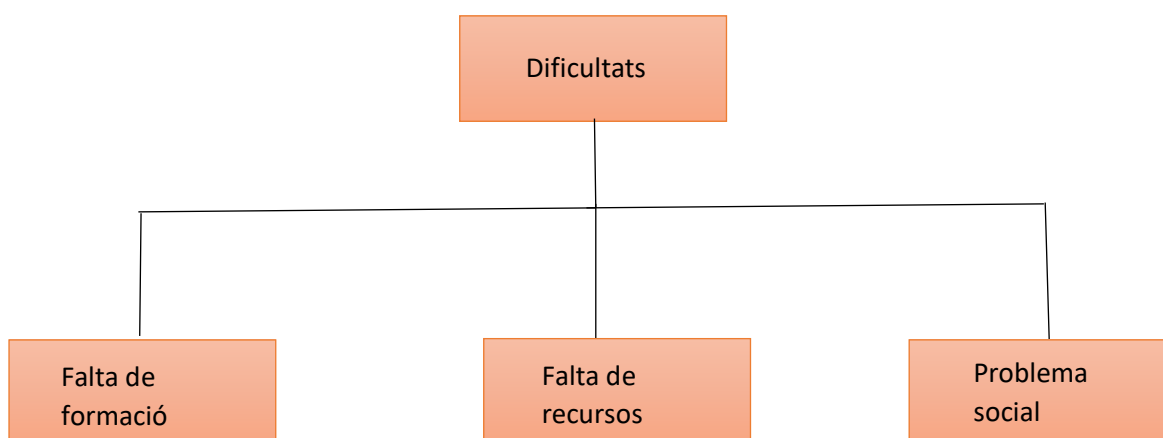

Figura 5: Tema: Dificultats. Font: elaboració pròpia

Per començar, en la primera categoria **Falta de formació**, dins d'aquesta categoria, s'han introduït codis relacionats amb la perspectiva que tenen les mestres entrevistades amb relació a la necessitat de formació. Seguidament, adjunto tres unitats de significats per tal de poder-ho exemplificar i que sigui més clarificador.

“Si és bàsic. Formació als mestres perquè pensàvem que aquestes activitats primer ells també s'havien d'obrir i dir com se sentien després del confinament.” (Mariona)

“Docents que no han rebut la formació i abans de donar les estratègies les has de tenir tu per poder-les impartir” (Anna)

“Sempre es pot millorar més formacions donar més espai aquesta àrea i que sigui continu primària, ESO, batxillerat”. (Cristina)

Dins les 7 escoles, trobem que totes les docents consideren fonamental la formació en aquest àmbit, però ens trobem amb la falta de recursos en aquest cas econòmics i temporals. Relacionat amb aquest aspecte, trobem la següent categoria la qual és la **falta de recursos** que detecten les mestres.

“Que formi part del nostre dia a dia. Ha d’estar dins l’horari perquè ho fas si o si.” (Cristina)

“Perquè requereix hores i esforços.” (Cèlia)

“La principal dificultat és no poder-la treballar tot el dia, ja que hi ha moments en què hi ha la necessitat d’analitzar emocionalment que li passa als infants, però per horaris i tempos no és possible.” (Mireia)

Tal com podem veure doncs amb les respostes que ens han donat les docents, la principal falta de recursos són de recursos temporals, ja que consideren que s’han de treballar moltes coses i que si no hi ha una estona destinada aquesta, no pots dedicar-li sempre la mateixa estona.

Cal remarcar que les set participants, donen especial rellevància a l’educació emocional i ho troben com a un element imprescindible per al seu desenvolupament global i integral.

En segon lloc, **Problema social** dins d’aquesta s’han inclòs codis relacionats amb les dificultats que s’han trobat a l’hora d’implementar i posar en marxa un projecte d’educació emocional dins l’escola.

“Moltes vegades els adults no li donem suficient importància a demostrar les nostres emocions i sentiments, ja que estem més cohibides d’aquesta manera perquè és complicat poder-ho començar a impartir-ho a les aules” (Laia)

“No és considerada molt important, ara es comença a considerar.” (Maria)

En aquest cas, ens hem trobat en tres docents les quals opinen que el principal problema és la mentalitat de la societat en la qual vivim que. Per altra banda, ens trobem a participants que pensen que l’antiga escola també influeix en la implementació d’aquestes activitats.

6.2. Inclusió de l'educació emocional en el currículum

Aquest tema va en relació amb la categoria anterior, ja que fa referència a la programació en relació emocional que tenen les escoles de les dones entrevistades (Vegeu Figura 6).

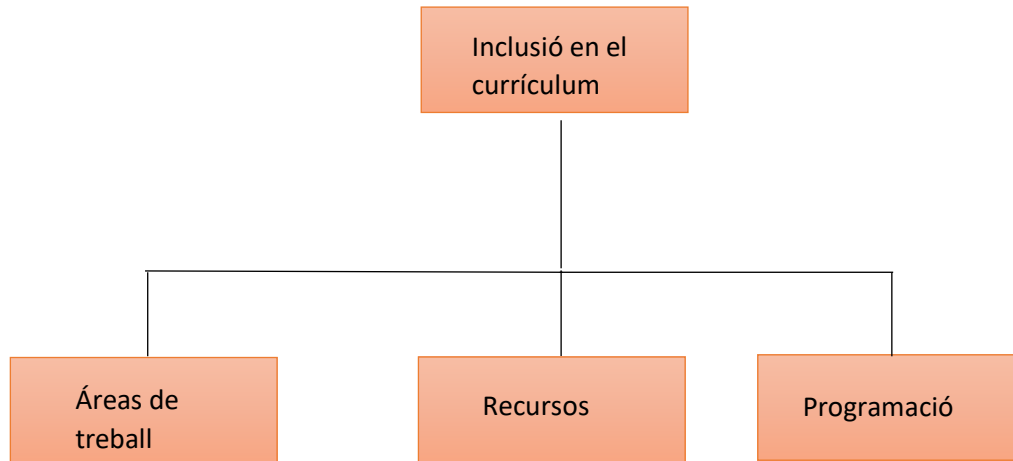

Figura 6: Tema: Inclusió en el currículum. Font: Elaboració pròpia

En primer lloc, dins d'aquest tema trobem les **Àrees de treball**. Dins d'aquesta categoria, hi ha diversitat d'opinions on hi ha docents que consideren que es treballa de manera transversal i d'altres que consideren que sí que s'han de fer activitats més guiades i dirigides cap aquest camí.

“Considerem que és un eix transversal.” (Mariona)

“Totes des de la plàstica, estona de conversa, lectoescriptura escrivint paraules relacionades amb les emocions” (Maria)

“Abans, es pensava que es treballava sempre i actualment jo ho veig així tot i que és cert que si l'alumne no és conscient que ho està treballant no fa el procés d'aprenentatge. Realment es treballen totes les àrees tot i que hi ha algunes que es donen més peu a poder-ho treballar. Educació Física/ psicomotricitat (relaxació, respiració, meditació) (Laia)

Tal com es comenten a gairebé totes les entrevistes, les participants consideren que antigament es considerava que l'educació emocional es treballava al llarg de tot el curs, però amb el pas dels anys s'ha vist la necessitat de treballar-ho de manera específica dins de l'horari de la jornada escolar.

Dins la categoria de **recursos**, en trobem de diferents com poden ser: contes, dinàmiques

“S’introdueixen les emocions a través del monstre de colors” (Anna)

“*Vaya rabieta* (tractar la rabia, enuig) *En que piensas* laurent Moreau (que recordem, que pensem), *Paula i el seu cabell* multicolor, no vull tenir el cabell arrissat, por cuatro esquinitas de nada.” (Maria)

“Contes per emocions Monstre dels colors per posar en ordre el concepte i les emocions (com diu l’autora) a més és el més atractiu. Emocions del Pol. Al CRP, hi ha un baül amb llibres que treballen les emocions” (Anna)

“Farmaciola cor, bola antiestrès, abraçada, petons dels nens i nenes perquè així es tranquil·litzen.” (Cristina)

“Racó de la calma amb una ampolla, un peluix, coixins, postures de ioga simples” (Laia)

Cal remarcar que l’Anna, ens comenta que segons la situació i el context de l’aula, l’ordre amb el qual es presenten i es treballen els contes, són diferents en funció al grup classe i a les necessitats individuals de cada infant. Malgrat aquest apunt, totes estan conforme que s’ha de mantenir una estona de diàleg i s’ha de generar un espai de calma per promoure aquest creixement i desenvolupament dels infants.

Per últim, dins d’aquest tema, trobem la categoria la qual s’ha anomenat **programació**. Actualment, molts dels centres que no tenen programació específica, veuen la necessitat arran de la covid a fer-ne un. Seguidament, es veuen els exemples.

“No tenim projecte, però arran de la covid, es troba necessari fer-ne un.” (Mariona)

“Es treballa de manera molt genèrica. S’introdueixen les emocions a través del monstre de colors. Es dibuixen ells mateixos plens d’emocions, l’alegria en imatges de les famílies, partícips als pares que els posa tristos i que no als pares i mares” (Maria)

“No, no disposem de cap projecte però si d’una programació emocions” (Cèlia)

6.3 Visió emocional dels mestres

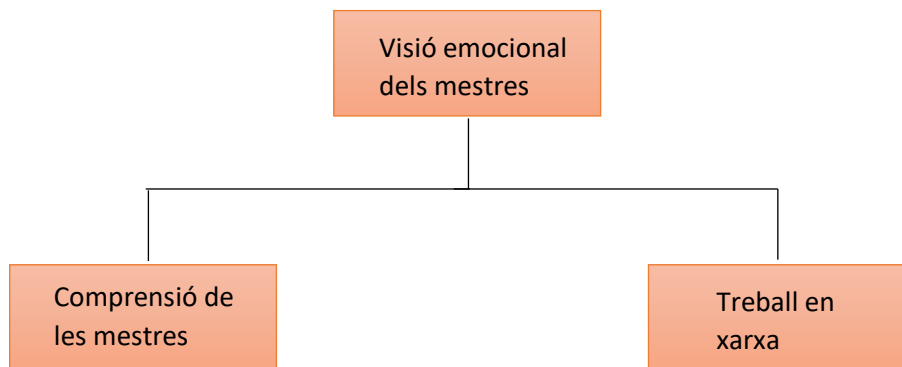

Figura 7: Tema: Visió emocional de les mestres. Font: elaboració pròpia

En aquest tema, es fa referència a quina visió tenen els mestres i docents entrevistats en relació amb l'educació emocional.

La primera categoria que trobem, és **la comprensió de les mestres** pel que fa a el tema. Trobem que dins d'aquesta categoria, gairebé totes les docents tenen la mateixa visió pel que això respecte.

“És bàsic per tal de garantir el desenvolupament integral dels infants” (Anna)

“Bàsica, elemental imprescindible” (Cristina)

“Una part molt important, primordial per al desenvolupament dels infants. Dins del centre la tenim com una complementaria més.” (Mariona)

Seguint amb aquesta línia, dins d'aquesta categoria, trobem també el **treball en xarxa** entre les docents. Pel que fa a aquesta categoria, algunes de les persones entrevistades fan referència a la importància del treball en equip entre els docents.

“És important destacar que ens acompanyem en els acompanyaments. Si una mestra no pot cobrir les necessitats de cada infant tal com l'infant les necessita saber que sempre es pot recorre alguna altra docent perquè l'infant estigui degudament atès.” (Anna)

6.4 Millores en els infants després de treballar l'educació emocional

Per poder explicar els canvis que les diferents mestres han anat observant en els infants he utilitzat el tema de millores en els infants. Dins aquesta tema, trobarem tres categories (Vegeu la Figura 8).

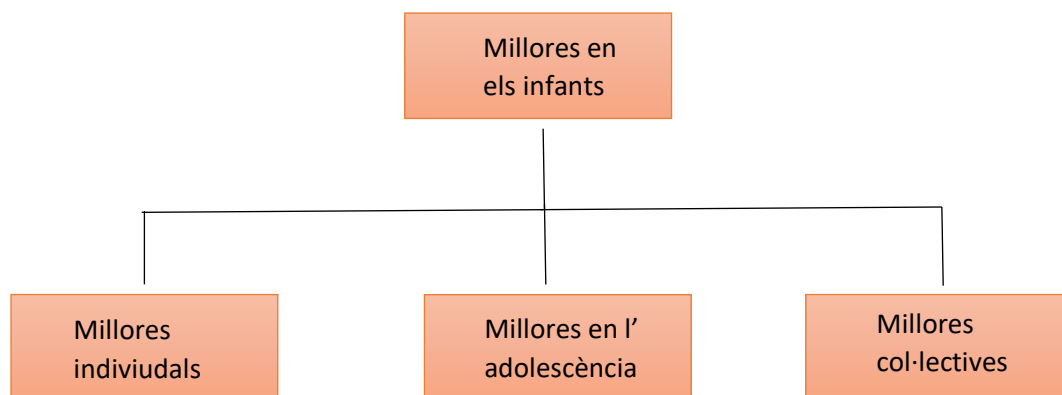

Figura 8: Tema: Millores en els infants. Font: Elaboració pròpia

La primera categoria s'anomena **Millores individuals** i s'inclouen codis que reflecteixen els progressos individuals de cada infant. Tal com afirma Bisquerra i Pérez (2007) "Les competències emocionals afavoreixen les relacions amb altres persones i amb un mateix, facilita la resolució positiva de conflictes, contribueix a la salut física i mental i ajuda a l'aprenentatge, entre d'altres." (p.188.)

Així doncs fent referència al que van dir les mestres a les entrevistes:

"Molta prevenció de cara a l'adolescència (etapa moguda) fet de compartir les emocions amb els companys, referents persones que envolten en el teu dia a dia fa que ho normalitzis" (Anna)

"Etapa canvi maduratiu, per ells és complicat gestionar les emocions i a través d'aquestes es donen recursos i una base perquè ells aprenguin a entendre i gestionar-ho que tenen i senten" (Mireia)

"Millors relacions socials, més autonomia: se sent més segur, més autoestima" (Cèlia)

Pel que fa la segona categoria, **Millores col·lectives** les persones entrevistades van fer referència sobretot a les millores quant a la gestió de conflictes dins l'aula. Vegem els següents exemples:

"Aprenen a gestionar millor els conflictes, els conflictes no duren tant en el temps, ja que són capaços d'entendre les seves emocions i sentiments i verbalitzar-les. (Anna)

“Pot i repercuteix positivament, ja que els conflictes s’aprenen a resoldre en un període més curt de temps, i hi ha una major harmonia a base de constància” (Cèlia)

“A tenir més empatia, saber ser més tolerant en segons quins aspectes” (Mariona)

Per acabar amb les millores dels infants, trobem necessari parlar de les millores que es veuen en un futur. La majoria de les mestres, han verbalitzat les millores que han observat durant l’etapa de l’adolescència a l’hora de treballar l’educació emocional. Seguidament, adjunto algunes exemplificacions:

“Molta prevenció de cara a l’adolescència (etapa moguda) el fet de compartir les emocions amb els companys els ajuda” (Anna)

7. Discussió

A continuació, s’exposa la discussió dels resultats obtinguts relacionant-los així amb el marc teòric del treball i els estudis previs existents.

Per començar amb aquesta discussió, m’agradaria fer especial rellevància en què totes les participants, malgrat haver utilitzat pseudònims per dirigir-me a elles, són de sexe femení. Fent referència a un article de la *Vanguardia* escrit per Rius (2015) El sexe femení representa un 64% del professorat dins del sistema educatiu Espanyol.

Amb aquestes dades, ens segueixen demostrant que els sectors dedicats a la cura del nostre país, encara avui en dia són sectors molt feminitzats. Malgrat que aquestes dades cal remarcar que segons l’article anomenat anteriorment, sustenta que dins l’Estat Espanyol, Espanya és el país amb un percentatge més baix en relació amb altres països com poden ser: Estònia, Letònia i Lituània.

Per començar, a través de la investigació realitzada, s’ha pogut veure la **necessitat de treballar l’educació emocional des de l’educació infantil**. A més arran de la situació sanitària que estem vivint, molts dels centres educatius que no tenien un projecte propi d’educació emocional, han vist la necessitat de crear-ne un. Així doncs, tal com afirma Bisquerra i Pérez (2007) “L’educació formal, fins ara, no ha previst la necessitat ni la importància de l’educació emocional. Però ha arribat el moment de prendre’n consciència”.

L’educació emocional és el procés educatiu el qual té com a objectiu el desenvolupament de les competències emocionals. Aquest procés està present al llarg de tota la vida (Bisquerra, s.d). Aquestes competències com s’han explicat al punt 6.2.4, generen un seguit de beneficis en el desenvolupament individual així com la convivència tant amb un mateix com en grup. “Diverses investigacions han demostrat l’efecte de les emocions positives en la salut i en les relacions interpersonals.” (Bisquerra i Pérez, 2007, p.6).

Seguidament, podem extreure que l'ajuda entre les companyes, afavoreix positivament al treball de les emocions amb els infants. Cal destacar, que gairebé totes les persones entrevistades han remarcat que és fonamental en treball en grup. A més una d'elles, va fer especial rellevància en "acompanyar-se en els acompanyaments". Fent referència a l'article de Torreles, Coiduras, Isus, Carrera, París i Cella (2011) "Els equips comencen a ser la principal forma de treball, considerada com una unitat que pot generar més beneficis a les organitzacions que un simple treballador" citant a (Alcover, Gil, et. al. Barrasa, 2004; Ellis et. al. 2005; Gruenfeld et. al., 1996; Hollenbeck et. al. 2004; Rousseau et. al. 2006).

Amb els resultats de l'anàlisi, podem destacar també que un altre factor que els afecta, és **el context** on està situat el centre escolar. Ens trobem que segons la tipologia d'escola els recursos que tenen i els materials els quals poden accedir és força diferent. Es pot confirmar aquesta anàlisi amb les paraules de Bradley i Corwyn (2002), podem veure la relació que té el nivell socioeconòmic en el benestar de l'infant, el qual determina les diferències en l'accés als recursos materials i socials.

Pel que fa a les formacions totes les docents, han comentat la necessitat de formar-se. I és que aquestes necessitats, que verbalitzen les mestres, concorden amb estudis que demostren. Dins d'aquests estudis, trobem per exemple el de Cameselle (2017) el qual deixa constància la necessitat de reforçar les competències emocionals en els diferents educadors i educadores. Salmurri (2004) fa una crida a la urgència de millorar els coneixements i la formació dels i les mestres, en aspectes si volem millorar l'educació emocional i prevenir així doncs els graus de salut psicologia de les persones.

En aquest camí, Salmurri (2004), explica que en el nostre país, tant l'Educació Secundària Obligatòria com la formació professional fent referència a la formació universitària, està en mans de persones llicenciades en matèries diverses i que això, no és sinònim de què sàpiguen com ensenyar així com tampoc és sinònim de saber tractar adequadament els alumnes. És d'especial rellevància per a mi, malgrat que tinguin una formació en matèries diverses, puguin rebre una formació més centrada en l'educació emocional.

En definitiva, fent referència a Tejada (2009), el docent ha d'acompanyar i orientar als infants durant el seu procés d'aprenentatge. Un estudi fet per la Fundació Jaume Bofill durant el 2017 afirma que l'increment de les ràtios, la reducció del temps per preparar activitats o dinàmiques o l'eliminació de pressupost de formació han estat generalitzats durant els anys de retallades. En aquest sentit, les docents entrevistades, també mostren un neguit per falta d'informació, recursos i també mostren un neguit per no poder atendre a cada infant segons la seva necessitat.

8. Conclusions

S'ha de deixar constància que les preguntes eren les mateixes per a totes les participants per aquest motiu, es pot afirmar de manera objectiva, que s'ha pogut fer una comparativa de les respostes per analitzar i relacionar si hi ha concordança o no entre un mateix dubte o pregunta (Rodríguez- Gómez, 2016)

A continuació, s'exposen les conclusions del present treball així com les aportacions de la investigació en relació amb els objectius plantejats. Cal incidir en què l'arribada de la covid i el confinament, va condicionar a l'objectiu del treball, el qual és "Conèixer com es treballa l'educació emocional dins les aules d'educació infantil". Partint d'aquesta pregunta, es van anar construint els objectius específics els quals són els següents:

- Pel que fa a l'objectiu específic 1, era el següent: "Conèixer com entenen l'educació emocional els docents d'educació infantil." Dins d'aquest objectiu, hem trobat els següents aspectes negatius:

La recerca portada a terme ha permès conèixer i explorar la comprensió que tenen les docents d'educació infantil amb relació a l'educació emocional.

Les mestres participants verbalitzen que encara avui en dia, hi ha molta mentalitat tradicional, fet que dificulta en algun cas la implementació diària de l'educació emocional.

Per altra banda, ressalten com aspectes positius, aspectes com els següents:

- És quelcom primordial i bàsic per al desenvolupament del infant.
- És un concepte que amb els anys ha anat agafant força.

D'acord amb el primer aspecte positiu esmentat, trobem mestres que comprenen aquesta com un eix transversal al llarg de tota l'educació dels infants i d'altres que ho consideren com a un fet fonamental, primordial i bàsic per treballar. És doncs en aquest punt on es troben diferències. Malgrat això, la majoria de participants, destaquen la importància de dedicar una estona dins la jornada escolar a treballar les emocions perquè els infants prenguin consciència d'aquestes.

Respecte a l'objectiu 2, és el següent: "Conèixer com s'introdueix l'educació emocional dins del currículum d'Educació Infantil." Pel que fa a aquest objectiu, amb la informació teòrica a la qual hem tingut accés, s'ha pogut observar una gran manca de la integració d'aquest concepte dins del Currículum tant de primer com de segon cicle d'educació infantil.

En referència al punt anterior, pel que fa a la part pràctica, s'ha pogut observar com alguns dels centres educatius que encara no tenen projecte d'educació emocional, veuen la necessitat de fer-ho arran de la Covid. Aquesta necessitat neix arran del confinament domiciliari on la nostra vida i la dels més petits va canviar per complet en conseqüència

doncs les nostres emocions també. L'Ajuntament d'Esplugues descriu la situació del confinament domiciliari com un moment d'estrès que sumat al contacte intens i diari amb les persones convivents, feia que sorgissin desacords, problemes i tensions. És per aquesta raó que molts dels centres que no tenien un projecte d'educació emocional després d'aquesta vivència, es veuen amb la necessitat de crear-lo.

Malgrat això, cal destacar que tot i no tenir molta importància dins del currículum els centres educatius, poden fer de més i de menys per tal de treballar-ho. És cert, però que dins del currículum sí que es parla d'un desenvolupament emocional i el docent té com a objectiu “vetllar i donar resposta a les necessitats físiques i emocionals quan calgui”. Currículum (2012)

Algunes de les persones entrevistades ens han confirmat que el centre educatiu sí que disposa d'un projecte d'educació emocional. Malgrat això, no han explicat el projecte com a tal sinó que han explicat diferents dinàmiques, recursos o estratègies que elles duen a terme per tal de poder donar resposta a les necessitats emocionals dels infants. Són moltes les persones que han fet referència a la necessitat d'ensenyar vocabulari emocional als infants per tal de poder començar a identificar cada emoció amb el sentiment que aquesta li provoca. Consideren, que aquest és un fet primordial per tal de poder donar la millor resposta possible als infants segons el moment i la situació.

Pel que fa a l'objectiu 3, és el següent: “Identificar pràctiques educatives així com recursos per treballar l'educació emocional des de la perspectiva dels mestres d'Educació Infantil”.

Cal remarcar que aquest objectiu és en el que a la pràctica s'han trobat més diferències, ja que un factor de gran influència, era el context escolar i el nivell socioeconòmic d'aquesta. Trobem que les escoles de caràcter privat i concertat fan més èmfasi en aquest tipus d'educació, ja que tenen unes ràtios en alguns casos menors amb relació a les escoles públiques així com la implicació de les famílies també incrementa.

Malgrat això, algunes de les docents han parlat de diversos recursos com són la CRP (Centre de Recursos Pedagògics) així com el moviment d'Escola Respira on es treballen les emocions a través de la meditació. A més d'aquells recursos materials com poden ser llibres, zones de calma Ioga entre d'altres.

En aquest objectiu, malgrat que les diferències s'ha pogut observar també que molts dels recursos utilitzats en els centres educatius, eren els mateixos sobretot pel que fa a contes. Moltes escoles tenen com a referència el llibre del Monstre dels colors a partir del qual introdueixen la terminologia i vocabulari. D'altres en canvi consideren que aquest llibre és quelcom molt superficial i general, per tant introdueixen d'altres més específics per tal de poder treballar de manera més segmentada cada emoció i les sensacions que aquesta provoca al nostre cos.

Per altra banda, fent la comparativa entre els centres educatius, hem pogut observar com molts d'aquests, també utilitzen el ioga i les seves postures més senzilles per treballar la tranquil·litat i buscar un equilibri interior per tal d'aconseguir en futures activitats l'harmonia necessària per al moment de treball.

8.1 Limitacions i propostes de millora

Les investigacions qualitatives es caracteritzen per tenir un caràcter flexible i provisional. És a dir poques decisions del disseny, estan totalment tancades des de l'inici de la investigació (Penalva & Mateo, 2006). Quan es va començar aquest present treball, no hi havia nocions de com es treballava l'educació emocional dins l'aula. Amb el pas del temps, a l'hora de realitzar la part pràctica, només es tenien les nocions recollides per tal de poder fer el marc teòric. És per aquest motiu, que es va decidir no realitzar una entrevista tancada seguint uns criteris.

Cal destacar que només en un cas, s'ha pogut veure el racó que es té destinat a les emocions, ja que les indicacions de la Generalitat en aquests moments són molt estrictes. Si s'hagués pogut accedir a la resta d'espais que comentaven les docents, potser s'hauria pogut fer una anàlisi més exhaustiva mitjançant la comparació de l'observat, amb allò explicat.

En la mateixa línia, donada aquesta situació totes les entrevistes excepte dues, es van haver de realitzar de manera digital o bé mitjançant alguna plataforma com podria ser meet o zoom o bé mitjançant via telefònica. Com a conseqüència, aquest fet ens fa negar les paraules de Meneses i Rodríguez (2011) quan afirma que és flexible i interactiu.

Hem de ser conscients al mateix temps, que en veure'ns obligades a fer les entrevistes online, alguna professional ha hagut de realitzar l'entrevista en un context poc favorable, amb interferències dels infants o persones familiars així com la limitació del temps en molts casos. A més no s'ha pogut veure la implementació de cap dinàmica fet que ha dificultat més la redacció de l'anàlisi.

L'última proposta, seria haver complementat la investigació amb un mètode quantitatiu. A tall d'exemple, també hauria estat enriquidor, haver passat qüestionaris a estudiants el grau. D'aquesta manera, es podria comparar els resultats per veure quina importància li atorguen les noves generacions a l'educació emocional.

8.2 Futures línies d'investigació

Per continuar amb la investigació, s'haurien de realitzar formacions a les docents entrevistades així com s'haurien d'aplicar altres dinàmiques, utilitzar altres recursos i fomentar així el treball en xarxa dins del centre educatiu.

A part d'això, també seria interessant entrevistar a una persona que hagi estudiat coaching motivacional. D'aquesta manera, es podria obtenir eines per poder gestionar com a mestres situacions que a vegades ens sobrepassen.

A més, es proposa investigar també sobre psicologia en els colors, ja que des de petites se'ns fa atribuir un color a un sentiment, ja que un dels propòsits principals és trencar els mites imposats per la societat. Sharpe (1979, mencionat per Díaz i Flores 2001) on en el seu llibre analitza la relació que hi ha entre color i emoció.

Un altre tema que es podria tractar, són els rols i les funcions que segons el currículum d'educació infantil han de realitzar els docents. Ja que com diu Gaston Courtois (2014): "Educar és un art difícil i delicat, integrat per una mica de ciència, molt d'amor i molta paciència" (s.p).

Per últim, també seria interessant investigar sobre la tècnica del mindfulness, ja que aquesta consisteix en l'atenció plena d'un mateix, entenent això com les mateixes emocions, pensaments i sensacions.

9. Bibliografia

- Bisquerra Alzina, R. (2003). Educación emocional y competencias básicas para la vida. *Revista de Investigación Educativa*, 21, 7–43.
- Bisquerra Alzina, R. (2018). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. *Revista Catalana de Pedagogia*, 13, 145–171. <https://www.raco.cat/index.php/RevistaPedagogia/article/view/99091/428886>
- Bisquerra Alzina, R., & Pérez Escoda, N. (2007). Las competencias emocionales. *Universitat de Barcelona*, 10, 61–82. [file:///C:/Users/X420/Downloads/297-933-1-PB \(1\).pdf](file:///C:/Users/X420/Downloads/297-933-1-PB (1).pdf)
- Bisquerra Alzina, R., & Pérez Escoda, N. (2007). Las competencias emocionales. *Universidad Nacional de Educació a Distància*, 10, 61–82. <http://espacio.uned.es/fez/eserv/bibliuned:EducacionXXI-2007numero10-823/Documento.pdf>
- Bisquerra, R. (1989). Clasificación de los Métodos de Investigación. *Barcelona:CEAC*, 1, 55–69. <file:///C:/Users/X420/Downloads/Clasificación de métodos Bisquerra.pdf>
- Bisquerra, R. (2009). Psicopedagogía de las emociones. Madrid: Síntesis
- Bisquerra, R. (2020). El alumnado necesitará competencias emocionales para afrontar su futuro con mayores probabilidades de éxito. *Educaweb*, 1. <https://www.educaweb.com/noticia/2020/05/27/entrevista-rafael-bisquerra-importancia-educacion-emocional-mas-alla-coronavirus-19195/>
- Bisquerra, R. (Coord. ., Punset, E., Mora, F., García Navarro, E., López-Cassà, È., Pérez-González, J. C., Lantieri, L., Nambiar, M., Aguilera, P., Segovia, N., & Planells, O. (2012). ¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y la adolescencia. *Cuadernos Faros*, 1–132. https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3483_d_Cuaderno_Faros_6.pdf
- Blai Beneyto Molina, V. (2010). EFECTO MEDIADOR DEL OPTIMISMO EN LOS SEGSOS COGNITIVOS PROVOCADOS POR EMOCIONES INDUCIDAS. *Universidad Nacional de Educación a Distancia*, 1–213. <http://espacio.uned.es/fez/eserv/tesisuned:Psicologia-Vbbeneyto/Documento.pdf>
- Cebrián, G. (2020). La educación para el desarrollo sostenible en el currículum universitario: una investigación-acción cooperativa con profesorado. *Revista Iberoamericana de Educación Superior*, XI, 99–114. <http://www.scielo.org.mx/pdf/ries/v11n30/2007-2872-ries-11-30-99.pdf>
- Chóliz Montañés, M. (1995). La expresión de las emociones en la obra de Darwin. *Universidad de Valencia*, 1–11. <https://www.uv.es/=choliz/ExpresionEmocionesDarwin.pdf>

- Díaz Ortiz, A. (2010). Teorías de las emociones. *Innovación y Experiencias Educativas*, 29, 1–9. https://archivos.csif.es/archivos/andalucia/ensenanza/revistas/csicsif/revista/pdf/Nu_mero_29/ALVARO_DIAZ_1.pdf
- Fàbregues, S., Meneses, J., Rodríguez- Gómez, D., & Paré, M. (2016). Técnicas de investigación social y educativa. *Editorial UOC*, 13–221. <https://femrecerca.cat/drodriguez/publication/tecnicas-investigacion-social-educativa/tecnicas-investigacion-social-educativa.pdf>
- Fernández Berrocal, P., & Laboratorio de las emociones UMA. (n.d.). Darwin y el misterio de las emociones. *Investigación*, 32–34. <https://emotional.intelligence.uma.es/documentos/PDF28Darwin.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (2011). *Guia breu de tècniques i eines d'anàlisi per a les polítiques de joventut*. 3–28. http://ejoventut.gencat.cat/web/.content/e-joventut/recursos/tipus_de_recurs/documentacio/arxiu/document/guia_breu_tecniq_ues_eines_analisi.pdf
- González Monteagudo, J. (n.d.). El paradigma interpretativo en la investigación social y educativa: nuevas respuestas para viejos interrogantes. *Universidad de Sevilla*, 227–246. <file:///C:/Users/X420/Downloads/10155-Texto del artículo-31089-1-10-20190729.pdf>
- Grados, J. A., & Sánchez, E. (n.d.). La entrevista en las organizaciones. *Manual Moderno*, 4, 53–62. http://biblio3.url.edu.gt/Libros/la_entrevista/4.pdf
- Itzel, M., & Cordero, G. (2019). Apuntes para caracterizar la formación continua en línea de docentes. *Revista de Estudios y Experiencias En Educación*, 18, 209–221. <file:///C:/Users/X420/Downloads/243158860012.pdf>
- López, F. (2002). El análisis de contenido como método de investigación. *Revista de Educación*, 4. <http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/1912/b15150434.pdf>
- Lupresti, E., Almazán, C., & Montané, C. (2021). Abordatge social de la COVID-19. *Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya*, 7–45. https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/5667/abordatge_social_covid19_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Martínez Cañellas, A. (n.d.). Psicología del color. *Plàstica/ Dinàmica*, 35–37. <file:///C:/Users/X420/Downloads/104120-Text de l'article-148321-1-10-20080910.pdf>
- Matute Villaseñor, E., Sanz Martín, A., Gumá Díaz, E., Rosselli, M., & Ardila, A. (2009). Influencia del nivel educativo de los padres, el tipo de escuela y el sexo en el desarrollo de la atención y la memoria. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 41, 257–276. <https://www.redalyc.org/pdf/805/80511496006.pdf>

- Meneses, J., & Rodríguez, D. (2011). *El qüestionari i l'entrevista*. 5–51.
file:///C:/Users/X420/Downloads/pid_00157591-1.pdf
- Mora Teruel, F. (2013). ¿Qué es una emoción?. *Arbor Ciencia, Pensamiento y Cultura*, 189–759, 1–6.
- Moreno Bote, R., & Sánchez Vives, M. (2017). L'escorça orbitofrontal del cervell permet predir la presa de decisions fins i tot abans que es doni l'estímul. *Clínic Barcelona Hospital Universitari*. <https://www.clinicbarcelona.org/ca/noticies/lescorca-orbitofrontal-del-cervell-permet-predir-la-presa-de-decisions-fins-i-tot-abans-que-es-doni-lestimul>
- Muslera, M. (2016). Educación Emocional en niños de 3 a 6 años. *Facultad de Psicología Universidad de La República*, 1–59.
<https://www.colibri.udelar.edu.uy/jspui/bitstream/20.500.12008/7816/1/Muslera%2C%20Marcela.pdf>
- Penalva Verdú, C., & Mateo Pérez, M. (2006). Tècniques qualitatives d'investigació. *Universitat d'Alacant*, 13–159.
https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/2466/1/Num77_Tecniques_qualitatives.pdf
- Quirós Domínguez, C. (2019). ¿Qué es la educación emocional? *UNIBA Centro Universitario Internacional de Barcelona*.
<https://www.unibarcelona.com/es/actualidad/noticias/que-es-la-educacion-emocional>
- Ribes, C. . (n.d.). Introducció a les tècniques qualitatives. *Universitat Oberta de Catalunya*, 5–23.
http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/52441/2/Tècniques_d%27anàlisi_de_dades_qualitatives_Mòdul1_Introducció_a_les_tècniques_qualitatives.pdf
- Rius, M. (2015). El 95% de los maestros de educación infantil son mujeres. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/vangdata/20151002/54436983716/el-95-de-los-maestros-de-educacion-infantil-son-mujeres.html>
- Rueda Carcelén, P. M., & Filella Guiu, G. (n.d.). Importancia de la educación emocional en la formación inicial del profesorado. *Universitat de Lleida*, 1–8.
https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/58563/intech_a2016n1p212.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sala Ruiz, N. (n.d.). Les competències emocionals, l'engagement i la satisfacció amb la vida dels educadors/es socials de Catalunya. *Universitat de Barcelona*, 1–79.
<https://core.ac.uk/download/pdf/43552045.pdf>
- Salmurri, F. (2004). *Llibertat emocional. Estratègies per educar les emocions*. Barcelona: RBA

- Solà Santesmases, J. (2009). Els paradigmes científics en la investigació educativa i el model de camp psicològic. *Temps d'Educació*, 37, 235–252. <file:///C:/Users/X420/Downloads/186894-Text de l'article-242014-1-10-20100510.pdf>
- Soler, J. L., Aparicio, L., Díaz, O., Escolano, E., & Rodríguez, A. (2016). INTELIGENCIA EMOCIONAL Y BIENESTAR II. *Ediciones Universidad San Jorge*, 1, 1–14. [file:///C:/Users/X420/Downloads/Dialnet-InteligenciaEmocionalYBienestarII-655308%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/X420/Downloads/Dialnet-InteligenciaEmocionalYBienestarII-655308%20(3).pdf)
- Tapia Palacio, C. (n.d.). *Relacions entre la intel·ligència, La intel·ligència emocional i el rendiment escolar*. 1–81. https://www.edubcn.cat/rcs_gene/treballs_recerca/2013-2014-07-3-TR.pdf
- Toro, J. M. (2015). “De qué sirve que un niño sepa colocar Neptuno en el Universo si no sabe dónde poner su tristeza o su rabia.” *La Nueva Crónica*, 1.
- Torrelles, C., Coiduras, J., Isus, S., Carrera, F., París, G., & Cela, J. . (n.d.). *COMPETENCIA DE TRABAJO EN EQUIPO: DEFINICIÓN Y CATEGORIZACIÓN*. 15. <http://www.ugr.es/~recfpro/rev153COL8.pdf>
- Un espai de recursos i idees per treballar la creativitat amb els infants. (2014). *Un Món Educatiu*. <http://enunmoneducatiu.blogspot.com/2014/04/les-millors-frases-sobre-educacio.html>
- Velásquez Fernández, A., & Rojas Garzón, Y. H. (2009). Neuropsicología de las emociones: El aporte de Charles Darwin. *Cuadernos de Neuropsicología / Panamerican Journal of Neuropsychology*, 3, 225–233. <https://www.redalyc.org/pdf/4396/439642484006.pdf>
- Vera García, R. (n.d.). Diccionario de Psicología. *Vertices Psicólogos*, 1–53. <http://www.verticespsicologos.com/sites/default/files/Diccionario-de-psicologia.pdf>
- Vivas García, M. (2003). La educación emocional: conceptos fundamentales. *Sapiens. Revista Universitaria de Investigación*, 4(2), 1–22. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=41040202>

10. Annexos

Annex 1. Model de l'entrevista

Sóc la Montserrat Roldán Esparrach estudiant del grau de mestre d'educació infantil de 4t curs de la Universitat Rovira i Virgili. Actualment estic realitzant el meu Treball de Fi de Grau sobre la importància de reconèixer les emocions i com influeixen aquestes per al desenvolupament global dels infants. Com bé deia Jose María Toro 2015 “*De que sirve que un niño sepa colocar Neptuno en el Universo, si no sabe dónde su tristeza o su rabia*”

Abans de començar amb l'entrevista, m'agradaria deixar constància que les dades i la informació extreta d'aquesta entrevista, es tractarà de manera confidencial i anònima.

Dades inicials / contextuals

Tipus de centre (privat/concertat/públic):

Ubicació del centre:

Gènere:

Edat:

Preguntes de l'entrevista

- Quin càrrec ocupes actualment dins del centre escolar?
- Has realitzat algun estudi o formació centrada en l'educació emocional? En cas afirmatiu, em pots comentar breument quines?
- Com entens l'educació emocional a l'etapa d'educació infantil? Quines són les seves característiques dins aquesta etapa?
- Com creus que pot repercutir l'educació emocional dins l'aula?
- Quin beneficis creus que pot aportar l'educació emocional als infants?
- Quins reptes o dificultats identifiquis per a poder integrar o incloure l'educació emocional a les aules i centres educatius?
- Consideres que abans de poder treballar l'educació emocional amb els infants és adient treballar-la amb els i les docents? Per què?
- Com trebal·leu actualment les emocions al vostre centre educatiu?

- Disposeu d'algun projecte o acció específica per treballar l'educació emocional? En cas afirmatiu, em podries explicar breument quines?
- En quina teoria o teories us baseu per dur a terme el vostre projecte d'educació emocional?
- Quines millores heu observat en els infants degudes a la implementació d'aquesta pràctica?
- Quines accions o àrees millores creus que es podrien portar a terme per integrar l'educació emocional?
 - Coneixes algun recurs educatiu (conte, dinàmiques, projecte,...) addicional per treballar l'educació emocional?
- No tinc més preguntes, hi ha algun aspecte que t'agradaria comentar abans d'acabar l'entrevista?